

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Institutionen för stad och land

Att planera för fickparker
-förslag på placering av nya fickparker &
två gestaltningar i Enköpings kommun

Alexander Lindqvist & Jessica Ingelsson
Avdelningen för landskapsarkitektur
Examensarbete vid landskapsarkitektprogrammet,
Uppsala 2014

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur, Uppsala
Examensarbete för yrkesexamen på landskapsarkitekturprogrammet
EX0504 Självtändigt arbete i landskapsarkitektur, 30 hp
Nivå: Avancerad A2E
© 2014 Alexander Lindqvist & Jessica Ingelsson, e-post: a.lindqvist89@gmail.com & jessica.ingelsson@gmail.com
Titel på svenska: Att planera för fickparker - förslag på placering av nya fickparker & två gestaltningar i Enköpings kommun
Title in English: Planning of Pocket Parks - where to place them & proposals of design
Handledare: Lars Johansson, institutionen för stad och land
Examinator: Ulla Myhr, institutionen för stad och land
Biträdande examinator: Sofia Eskilsson, institutionen för stad och land
Omslagsbild: av författarna.
Övriga foton och illustrationer av författarna om inget annat anges. Samtliga bilder/foton/illustrationer/kartor i examensarbetet publiceras med tillstånd från upphovsman.
Originalformat: A3
Nyckelord: fickparker, fickparksgestaltning, inventering, planering, pocket parks.
Online publication of this work: <http://epsilon.slu.se>

Förord

Efter fem år på en bred utbildning är det kanske inte så förvånande att det sista vi valde att göra, vårt examensarbete, är brett det också. Det hela började när vi hörde av oss till Enköpings kommun med en undran om de hade något behov av ett examensarbete inom ämnet växtgestaltning. När förslaget på en kombinerad fickparksplan och fickparksgestaltning dök upp hakade vi på direkt.

Hela arbetet, från val av ämne till det färdiga resultatet, har färdats både i uppförsbacke och nedförsbacke. Precis som det brukar och ska göra i kreativa processer.

Riktigt blåsiga dagar hade vi nog hellre suttit på ett kontor än varit ute och inventerat kransorter, men så här i efterhand minns vi inte storm och regn, vi minns den värmande kaffen på det lilla caféet, vi minns örnarna precis intill vägen utanför Lillkyrka och vi minns hur elbilen kämpade sig tillbaka till parkförvaltningen med sin sista gnutta batteri, efter en heldags körande mellan stadsdelarna.

Utöver det värmande kaffet på det lilla caféet i Örsundsbro finns det många som har hjälpt oss att nå hela vägen fram:

Tack till Lars Johansson, vår handledare och klippa, för alla handledningstillfällen när vi stressade stormade in i ditt rum men gick därifrån lugna och inspirerade att fortsätta.

Tack till Enköpings kommun och parkförvaltning, för givande möten, utlåning av elbil och att vi fick genomföra det här examensarbetet.

Tack till Karin Mellberg, för egna handledningsträffar och peppande sms!

Tack till Elisabeth Ingelsson, för stöd, korrekturläsning och uppmuntran när uppförsbacken var som värst.

Tack till Leif & Irene Lindqvist, för alla luncher i Enköping.

Och tack till Landqvists handelsträdgård & Upplandsblomman för era inspirerande omgivningar!

Uppsala, maj 2014
Jessica Ingelsson & Alexander Lindqvist

2014-06-22

Alexander Lindqvist & Jessica Ingelsson

Sammandrag

Vid förtätning kan det i bland uppstå konflikter mellan prioritering av bebyggelse och grönska i våra städer. Även om bostäder, butiker och företag har stor betydelse för samhällets funktion ska man inte glömma vikten av grönskan för människans trivsel.

Att anlägga fickparker är ett sätt att ge plats för grönska i våra städer eftersom fickparken tar en mindre yta i anspråk. Ofta placeras den mellan olika hus och vägar och blir därför en del av människors vardagsmiljö.

Fickparkerna fungerar som platser där stadens invånare kan återhämta sig, träffa andra eller låta sig inspireras av planteringarna.

En svensk kommun som idag är insatt i anläggandet av fickparker och behovet av dessa är Enköpings kommun.

Staden Enköping är en växande pendlarstad med ett stort antal parker i relation till antalet invånare. Majoriteten av stadens parker ligger i tätorten nära centrum. Detta innebär att de som är bosatta i kransorterna inte kan ta del av stadens parker och därmed stadens parkidentitet i samma utsträckning som tätortens invånare eftersom de inte rör sig i tätorten lika ofta i sin vardag.

I kommunens parkvision står det att alla kommunens stadsdelar och kransorter ska innehålla minst en egen fickpark.

Under det här examensarbetet har vi i samarbete med Enköpings kommun, tagit fram en plan för placeringar av framtida fickparker inom kommunen utifrån dess mål och visioner samt utifrån våra egna erfarenheter och undersökningar. Vi har även valt ut två av dessa föreslagna platser (stadsdelen Galgvreten-Lillsidan och kransorten Lillkyrka) och tagit fram gestaltungs-förslag på hur en fickpark på just dessa platser skulle kunna se ut.

Arbetet innefattar också en bilaga som visar de platser vi föreslagit för etablering av nya fickparker i Enköpings kommun.

Abstract

Different priorities between buildings and greenery in our cities may sometimes arise during densification. Although homes, shops and businesses are important for the functioning of society, it is also important to take the urban green rooms into account.

Pocket parks are a way to make room for greenery in small areas in our cities and they are often placed between houses and roads, and therefore becomes part of the everyday living environment.

Pocket parks serve as places where the city's residents can recover, meet others or be inspired.

A Swedish municipality that is very familiar to the concept of pocket parks and the need for these is the municipality of Enköping.

Enköping City is a growing commuter town with a high park density in relation to the number of inhabitants. But these parks are located in the urban area close to the city core, and local residents who are outside the center do not notice this high density of parks as much as those who live close to the city center.

The municipal Park Vision states that all parts of the municipality should have at least one pocket park of their own.

In this thesis, we have, by using inventory and by cooperation with Enköping, developed a plan for the placement of future pocket parks within the municipality based on their goals and visions, and our own experiences and investigations.

Later we selected two of these proposed locations (Galgvreten-Lillsidan and Lillkyrka) and developed a design proposal on how a pocket park at these locations could look like.

In this work we describe two design proposals for pocket parks in Enköping. The work also includes an appendix that shows the proposed sites for the establishment of new pocket parks in the municipality.

Innehållsförteckning

English summary	s.6	Gestaltningförslag -Lillkyrkas fickpark, av Alexander Lindqvist	s.20	Gestaltningresultat -Västerledens fickpark, av Jessica Ingelsson	s.32
Introduktion	9	Val av plats	21	Val av plats	33
		Fördjupad inventering	21	Fördjupad inventering	33
		Analys	22	Analys	34
Bakgrund	9	- Läge	22	- Barriär	34
Fickparksdefinitioner	9	- Landmärke	22	- Stråk	34
Syfte	10	- Vegetation	22	- Noder	34
Avgränsningar	10	- Barriär	22	- Landmärken	34
Begreppsprecisering	10	- Sikt	22	Program	35
		Program	23	Koncept	35
Metod	10	Koncept	23	Illustrationsplan & snitt	36
		Brynet, Ängen & Åkerholmen		Snitt	37
Inventering	10	Tim- & Frimärksskisser	24	Perspektiv	38
- Litteraturstudie & definiering av begrepp	10	Modell	24	Växtval	39
- Platsbesök befintliga parker	10	Illustration	25	- De perenna fälten	39
- Samtal	11	Illustrationsplan	26	- Träd & buskar	39
- Inventeringsstruktur & metod	11	Beskrivning	27	- Sommarblomsplanteringar	39
- Att prioritera mellan platser	11	- Stråk & Entréer	27	Belysning & trygghetskänsla	40
Gestaltningmetod	12	- Rummen	27	Material & Funktioner	41
- Val av plats	12	Materialval	27	- Muren	41
- Fördjupad inventering	12	- Marken	27	- Pergolan	41
- Analys	12	- Pergolan & planteringsskyddet	27	- Markmaterialet	41
- Program	12	- Bänkar	27	- Planteringarna	41
- Koncept	12	Vegetation	28	- Belysningen	41
- Tim- & frimärksskisser	12	- Funktion	28	- Barkgångarna	41
- Modell	12	- Brynet	28	- Rörelsemönster i den nya parken	41
- Principskisser	12	- Ängen	28	Former & Placering	42
- Illustration	12	- Åkerholmen	28	Reflektion	42
Resultat	13	Matrixplantering	28		
		Vegetationsskikten i Lillkyrkas fickpark	28	Diskussion	44
Inventeringsresultat	13	Snitt	29	Referenser	45
- Exempel ur bilaga 1	14	Växtschema	30		
- Lämpliga platser	16	Brynet, Ängen & Åkerholmen		<i>Bilaga 1:</i>	
- Framtagning av prioriteringslistan	18	Reflektion	31	<i>Inventering av potentiella platser att anlägga eller utveckla nya fickparker på i Enköpings kommun.</i>	
- Prioriteringslistans punkter	18				
- Prioriteringslistan	18				
- Prioriteringskartor	19				

Summary

Planning of pocket parks –where to place them & proposals of design.

Introduction

Pocket parks have become an increasingly common feature in cities where the possibility to build bigger parks or green space with recreational values doesn't exist. One city that early adopted the concept of pocket parks in Sweden is Enköping. Enköping is today a municipality with many different types of parks in its city center and the municipality has a clear goal; to construct more pocket parks, especially in the parts of the municipality that lacks a pocket park of its own. In this thesis we describe two design proposals that show how future pocket parks in Enköping could look like. And an inventory that resulted in a proposal of places where new pocket parks can be established or developed in Enköpings suburbs and city core. Along with the inventory result a list of priority was presented. High priority places on the list are in great need of pocket parks. In this work we have chosen to focus on recreational green structure and its value and need of preservation.

Method of Inventory

In order to decide what a pocket park is, how it is used and what makes it so appreciated we conducted literature studies in the subject. We visited existing pocket parks, conversed with the municipality staff, inventoried and photographed on different locations. After the inventory an analysis was made regarding the location, function and structure for understanding the sites conditions in relation to paths and destination points. The inventories of the suburbs were made by foot and by car. The districts in the city core were observed from an electric car, loaned from the municipal park management, as well as on foot. The electric car allowed us to drive on pedestrian- and cycle paths which simplified the inventory. In order to arrive at a sufficiently safe and possible outcome, some preparations were needed, for example conversations with those more familiar in the subject, literature studies and the definition of concepts.

Method of Design

After the inventory was done the design of two parks in Enköping began. The selected places were based on the inventory and in need of pocket parks. More detailed inventory were conducted at the two sites, along with analyses and documentations.

Site Selection

The sites were chosen from the priority list from the inventory, because that was where the need for a new pocket park was the greatest. Alexander chose a suburban location and Jessica chose one in the city core, so that the differences in design could be compared at the end of the thesis.

Detailed inventory

After the two sites were chosen a more thorough inventory was made. The inventory, which can be seen in Appendix 1, did not mention all existing vegetation and its value or climatic conditions such as sun, shade or wind exposure. It took no account to ambient style or security aspects. This was something that shouldn't affect the selection of a site, but only affect its design and function.

Analysis

In addition to the inventory analysis over the selected areas were made. Examined aspects were streets, destination points within and adjacent to the location, possible barriers and boundaries of the site and if the character was public or private.

Concept

After the analysis, the sites' needs and characters were clear, and a concept could be developed. The concept worked like inspiration which eased the idea generation, and the design of the location.

Quick sketches

The creative work began after the development of concept. In the beginning we used quick sketches. The fast sketches made it possible for us to investigate various designs and structures, without allowing us to get stuck in details.

Model

During Alexander's design work of Lillkyrka's pocket park a model was used to facilitate decisions about placement of plants that create greater volumes, such as trees, shrubs and perennials as well as higher awareness of room size.

One of the existing pocket parks in Enköping (Kölnbacksparken)

The electric car that allowed us to drive on smaller paths, which simplified the inventory in the city core.

Building a model of the pocket park in Lillkyrka.

Outline drawings

During Jessica's work of designing a pocket park in the district Galgvreten simple sketches that demonstrated solutions of different elements in the park were used, instead of a model, since the park was so elongated.

Illustration

After the design was completed and the form and plant characters were decided, an illustration was created. The illustration was supposed to clarify the design proposal and explain the proposals main idea.

Inventory result

In order to provide a clear and useful result the preliminary work was important and every step of the inventory made it possible to produce proposals for suitable locations for future pocket parks. The configuration would be well functioning in its new environment, therefore the definition of pocket parks, their characters and how these will work in different places were of great importance. After the completed inventory a priority of suitable areas to develop was established. The order was based on access to pocket parks, other greenery, type of buildings, streets, marketing opportunities and more. The priority list was developed to ease future planning of pocket parks in the municipality of Enköping.

Design result

Suggestion of design by Alexander Lindqvist

The pocket park of Lillkyrka is a central meeting place for those seeking recovery, inspiration or just want to be in a detailed environment. It offers rooms in different positions for different times of day. You can sit by the birch trellis under the warming spring sun. Or enjoy a game of boules in the evening sun surrounded by the forest like edge. Children can play on the jumping stones that allow the visitor to approach the plants in a playful way, while the homeowner can find inspiration to the private garden. The pocket park of Lillkyrka is a park rich with space for recreation and recuperation. It contrasts the surrounding, open green, space and offers activity and relaxation and can therefore be an asset to the town's residents.

Suggestion of design by Jessica Ingelsson

The pocket park of Västerleden is open and inviting. There are many spontaneous seating places along the white wall that wanders through the entire park and some permanent seating areas, with back support, at the higher wall that dampens the impressions from the ascendant road. The park is adjacent to several well-used pedestrian and cycle roads and is also close to several destination points such as a school and a grocery store. The park consists mostly of gravel surfaces and perennial planting fields. It has got a Mediterranean character with red climbing roses in the white trellis, fragrant perennials, removable terracotta pots and white walls.

Discussion

Following the completion of the inventories, we could choose places to suggest pocket parks on. One of these was within the city core and the other was in the suburb. This is to examine how and if the design processes would be similar regardless of location. What we came up with was that no matter where the pocket park is, it is important that it is adjusted to that particular site. This then leads to each pocket park being unique and site specific. The park's design is a reflection of the surroundings, needs and its conditions. The pocket park in Västerleden had to be adapted to the districts tendency to feel insecure and the lack of meeting places. While the park in Lillkyrka more could function as inspiration and as a quiet place for residents of the retirement home and Lillkyrka.

It was interesting to follow our own changing views on pocket parks and their function. In the beginning it was obvious that they would be located between streets and houses with encircling hedges. What later became the greater weight in our own definition of pocket park was instead its adaptation to the environment, its potential users, security aspects and its ability to inspire.

It was important for us not to focus too much on what a pocket park can be, but rather to understand it on our own, based on each sites specific circumstances, users and identity.

The pocket park in Lillkyrka, with its birch trellis, gravel paths and highly detailed plantings.

The pocket park in Västerleden, with its big fields of perennials, low, white wall and terracotta pots.

Introduktion

Fickparker har blivit ett allt mer vanligt inslag i städer där det vid förtätning inte finns möjlighet att anlägga större parker eller grönytor som erbjuder rekreativa värden. En av de städer som tidigt anammade fickparkskonceptet i Sverige var Enköping. Enköping är idag en kommun med många olika typer av parker i sin stadskärna och kommunen har ett tydligt mål; att anlägga fler fickparker, speciellt i de delar av kommunen som i dagsläget saknar en sådan. I det här examensarbetet redovisas två gestaltungs-förslag på hur framtida fickparker i Enköping skulle kunna se ut. Arbetet har även resulterat i ett förslag och en prioritering av var nya fickparker kan etableras eller utvecklas i Enköpings kommuns kransorter och stadsdelar.

I det här examensarbetet var vi två studenter som tillsammans genomförde ett inventeringsarbete och sedan två separata gestaltungs-förslag.

Vi har, i det här arbetet fokuserat på rekreativ grönstruktur som värdefull och värd att bevara. I och med det har exempelvis refuger, idrottsanläggningar och liknande inte betraktats som värdefulla gröna miljöer.

Enköpings kommuns roll i det här arbetet har varit förmedlare av information och förslagsgivare av ämne för vårt examensarbete.

Bakgrund

Det är viktigt att hitta platser lämpade för framtida parker och rekreativ grönska tidigt i planeringen. Allt för att undvika att grönstrukturen läggs åt sidan och för att uppnå välfungerande offentliga miljöer. Det är ofta en god kvalitet i sig att ha närhet till stora grönytor som är varierade och som rymmer många användningsområden. Grönområden som innehåller flera olika parkkaraktärer (artrikedom, rofylldhet, rymd, viste, allmänning, känsla av samvaro, kultur/historia och vildhet) kan tillgodose behoven hos många olika individer med olika behov (Grahn, 2005). Enligt Patrik Grahn och Ulrika Stigsdotter föredrar individer med hög stressnivå vissa parkkaraktärer som personer med en lägre stressnivå väljer bort (Urban & Fischer Verlag, 2009).

Stigsdotter har även undersökt trivsel och stressnivå hos människor i svenska städer kopplad till möjligheten att besöka eller se en trädgård på arbetsplatsen (International Academy for Design and Health, 2003). Det visade sig att de som hade tillgång till en trädgård där de arbetade hade en lägre stressnivå och trivdes bättre på sitt arbete och även

utsikt mot en trädgårdsmiljö inverkade positivt på såväl stressnivån som trivseln (International Academy for Design and Health, 2003). Det blir alltså en bättre arbetsmiljö om medarbetarna är friska och trivs, då blir sjukfrånvaron lägre, vilket i sin tur ökar företagets och i vissa fall samhällets framgång (International Academy for Design and Health, 2003).

Vidare har Märit Jansson kommit fram till att lekplatser som ligger i direkt närhet till varierade grönområden används i större utsträckning än lekplatser där vegetation saknas (Routledge 2010). I jämförelse med andra lekplatser har det visat sig att barn upplever att de som ligger i gröna omgivningar med en skogslik karaktär är bättre utrustade än andra, och vuxna upplever dem som trivsammare (Routledge 2010).

Utöver att skapa en god miljö för människan att vistas i kan en stor del grönska i en stad exempelvis underlätta dagvattnets infiltration, stoppa vind samt bevara en mer jämn temperatur sommartid (Movium, 2013). Vintertid kan viss grönskan ha isolerande egenskaper och på så vis skapa ett mer behagligt klimat (Movium, 2013). Grönska i städer och i vår närhet är viktigt för alla individer oberoende av ålder och för samhället i stort. Även om fickparker inte kan ersätta större grönområden kan de fungera som gröna komplement i direkt anknytning till bostäder, arbetsplatser, serviceboenden och skolor där de når många olika brukare och kan bidra till en mer uppskattad offentlig miljö. Parker i städer erbjuder mötesplatser, återhämtning och grönska. Deras utformning och funktioner samt fysiska placering är avgörande för användandet. Enligt Grahns forskning (2005) framgår det att om en stadsdel tillgodoser människors behov av grönska ökar individens välmående.

Enköpings kommun har sedan 80-talet varit en förebild när det kommer till utveckling av gröna miljöer och parker.¹ Här finns idag tillgång till många olika typer av parkmiljöer av hög kvalitet. Dessa är placerade centralt och inom gångavstånd från varandra vilket resulterat i att kommunens yttre stadsdelar och kransorter ännu inte tagit del av denna utveckling i lika hög grad. Dock är gångavstånd mellan parker positivt ur turistsynpunkt då parkerna är det största dragplåstret till staden idag.¹ Närheten till parkerna kan även ses som fördelaktigt ur ett hälsoperspektiv eftersom ett kort avstånd mellan målpunkter kan få invånarna i kommunen att röra sig mer till fots istället för att ta bilen.

Enköpings kommun strävar nu efter att utveckla

parkbeståndet och grönstrukturen i kommunen med målet att alla stadsdelar och kransorter ska ha en egen fickpark (Enköpings kommun, 2013). Målet är att samtliga områden ska känna samhörighet med Enköping som parkstad.

Fickparksdefinitioner

Olika kommuner i Sverige definierar fickpark på olika sätt. Alla använder inte det begreppet men har då någon annan benämning med liknande innebörd. Genom att undersöka dessa olika definitioner, bland annat i aktuella parkplaner, kunde vi skapa oss en förståelse för vad termen innefattar.

Enköpings kommun (2009) definierar en fickpark som en mindre plats (max 1 hektar stor) anpassad till sitt läge i stadsrummet eller som en park i parken. De har en tydlig rumslighet och ett varierat växtmaterial. Stort fokus läggs på detaljer och de hårdgjorda ytorna då fickparker ofta saknar gräsytor. Under platsbesök observerades att fickparkerna i Enköping tätort är artrika och varierande i form och rumslighet. De är ofta mindre och placerade i anslutning till stråk och målpunkter. Några av fickparkerna är som mindre parkrum i en större park.

Karlshamns kommun (2014) definierar en fickpark som en liten park med mycket innehåll. De nämner också att växtmaterialet ofta består av mer ovanliga växter.

Uppsala kommun använder inte begreppet fickpark men beskriver i sitt parkprogram (2014) att småparker ofta är små gröna ytor (mindre än en hektar) som ger omväxling. De ska ligga i anslutning till mänsklig rörelse och deras karaktär och funktion varierar. De är små "pärlor" i stadsbygden.

Huddinge kommun (2014) benämner i sin parkplan att en fickpark är en minipark eller en liten offentlig grönyta, oftast mindre än en hektar. Den har ett högt prydnadsvärde i form av till exempel blomsterplanteringar, vattenspel eller effektbelysning. De kan vara placerade nära butiksstråk och större målpunkter eller bostadsområden.

¹Elisabet Lind, Parkinformatör i Enköpings kommun, epost den 18 mars 2014.

Syfte

Syftet med det här examensarbetet är att gestalta två fickparker i Enköpings kommun, att identifiera lämpliga platser för framtida fickparker inom kommunens stadsdelar och större kransorter samt att ta fram en lista med föreslagna kriterier för prioriteringar mellan olika stadsdelar och kransorter.

För att uppnå syftet måste vi utarbeta ett strukturerat sätt att prioritera mellan kransorter och stadsdelar utifrån kriterier som vi själva ska ta fram.

Frageställningen vi arbetade utifrån var:

Var bör nya fickparker i Enköpings kommun placeras och hur skulle gestaltningar av sådana kunna se ut?

Då syftet med arbetet delvis är att utvidga Enköpings befintliga parkkoncept till kransorter och yttre stadsdelar måste begreppet fickpark troligen omdefinieras. Vad är det som gör att fickparkerna i Enköping är så uppskattade och välanvända? Utgångspunkten i det här arbetet är först och främst kommuninvånarnas perspektiv.

Vilka har störst behov av fickparker i stadsdelar jämfört med kransorter? Fungerar de på samma sätt i kransorterna som är mer anpassade för bilismen? Kan kransorternas framtida fickparker kombineras med andra målpunkter, medan en fickpark i centrum istället kan komplettera lägenhetsbebyggelse där trädgård eller liknande grönstruktur saknas?

Avgränsningar

Inventeringsarbetet avgränsades geografiskt vid Enköpings kommungräns och tematiskt genom att fokus lades på fickparker och inte på all grönstruktur inom kommunen. Antalet kransorter som undersöktes avgränsades till orter med fler än 100 invånare eftersom dessa saknar tydligt centrum.

Det gestaltande arbetet resulterade i en illustrationsplan med tillhörande växtförslag. Tidsmässigt avgränsades examensarbetet till en termin motsvarande 30 hp, varav den första delen ägnades åt inventeringsarbete och förslag på fickparksplatser medan den senare delen ägnades åt gestaltungsarbetet.

Den första delen gjorde vi tillsammans för att så effektivt som möjligt kunna genomföra inventeringsarbetet och tillsammans resonera kring varje plats och dess förutsättningar. Att vi båda genomförde inventeringen gemensamt innebar att vi kunde observera flera faktorer samtidigt. Det gestaltande arbetet gjordes separat för att vi

skulle hinna genomföra gestaltningar på två olika platser.

Vi valde våra platser utifrån prioriteringslistan för placering av nya fickparker.

Alexander Lindqvist gestaltade en fickpark i kransorten Lillkyrka medan Jessica Ingelsson gestaltade en fickpark i stadsdelen Galgvreten-Lillsidan.

Placeringarna av dessa togs fram i och med inventeringen.

Begreppsprecisering

Begrepp som förekommer i det här examensarbetet kan tolkas på olika sätt. Därför preciserar vi här vår tolkning av dessa.

Fickpark

Fickparker är små ytor med hög koncentration av varierande växtmaterial. De har ett högt prydnadsvärde och är ofta till för att erbjuda besökaren en lugn vrå att slå sig ned i, omgärdad av någon form av avskiljare. Parkerna placeras så att de kopplar an till kringliggande stråk och målpunkter. Då parkerna är små till ytan kan de inte ses som ersättare av större grannskapsparker men deras placering kan erbjuda invånarna en ombonad och nära park med rofylld karaktär.

Stadsdel

Stadsdelar är placerade i kommunens tätort och är till ytan mycket mindre än de enskilda kransorterna. Dock har stadsdelarna en betydligt större andel invånare och tillgång till flera olika sorters service. Stadsdelarna har en bredare variation gällande bostadstyper så som flerfamiljshus och villor och en tätare gatustruktur.

Kransort

Kransorter är mindre orter utanför stadskärnan. Dessa har ofta ett mindre centrum med exempelvis restaurang, mataffär och bensinmack och bebyggelsen består till stor del av villaområden och serviceboenden. I kransortsinventeringen inkluderades endast kransorter med fler än 100 invånare och/eller en befolkningsprognos som påvisade framtida ökning.

Grannskapspark & grannskapsskog

Enköping (2009) definierar grannskapspark och -skog som ytor mellan en och fem hektar som är placerade inom 300 meter från bostäder. Platserna ska ge möjlighet till promenad, lek och utflykter. Parkerna innehåller en större mängd arter av trädgårdskaraktär medan skogarna till största del består naturliga skogsrester.

Stadsdelspark & stadsdelsskog

Definieras av Enköpings kommun (2009) som ytor placerade inom 500 meter från bostäder. De är mellan 5 och 100 hektar. Här ingår både välbesökt och orörd natur.

Närströvsområde

Enköping kommun beskriver närströvsområden som sammanhängande natur som inte är större än en hektar och som ligger inom 2,5 kilometer och som är minst 200 hektar stort.

Bostadsnära natur

Enköpings kommun (2009) definierar bostadsnära natur som parker och naturområden som inte är större än en hektar och som ligger inom 100 meter från bostäder. Fickparker går in under benämningen bostadsnära natur.

Metod

För att komma fram till vad en fickpark är, hur den används och vad som gjort fickparkerna i Enköping uppskattade, genomförde vi litteraturstudier inom ämnet. Vi besökte även befintliga fickparker i Enköping, samtalade med kommunen samt inventerade och fotograferade på plats. Därefter genomfördes en analys kring placering, funktion och uppbyggnad för att förstå platsernas förutsättningar i förhållande till stråk och målpunkter.

Detta skulle sedan tillsammans med en jämförelse mellan Enköpings, andra städers och vår egen definition av fickpark resultera i de byggstenar vi utgick ifrån vid framtagandet av platser lämpade för nya fickparker.

Vid det gestaltande arbetet utgick vi ifrån inventeringen, efter det analyserades utvald plats.

För att kunna besvara frågeställningen genomförde vi inventering av kommunens stadsdelar och kransorter. Vid framtagandet av gestaltungsförslagen använde vi timskisser och byggde modell.

Inventering

Inventeringen i kransorterna genomfördes till fots och med hjälp av bil. Stadsdelarna inventerades med elbil, lånad från kommunens parkförvaltning, samt till fots. Elbilen tillät oss att köra på gång- och cykelvägar vilket underlättade inventeringen. För att komma fram till ett så pass säkert resultat som möjligt krävdes viss förberedelse, som exempelvis definiering av begrepp, samtal med kunniga inom ämnet samt litteraturstudier.

Litteraturstudie & definiering av begrepp

Innan inventeringen definierade vi begreppet fickpark. För att få en förståelse för hur begreppet används och för att se om det benämns likvärdigt oberoende av källa. I det arbetet tog vi bland annat hjälp av olika kommuners parkplaner, visioner och andra texter som ”Hela Staden” (Movium, 2013). Texterna gav oss en uppfattning om varför grönska, och i vårt fall specifikt fickparker, är viktiga i vår närhet.

Platsbesök befintliga parker

För att kunna få en uppfattning av hur fickparker i Enköping ser ut idag gjorde vi platsbesök till dessa där vi noterade gemensamma karaktärer och funktioner som vi fann typiska för just fickparker.

Samtal

Inför inventeringsarbetet samtalade vi med stadssträdgårdsmästaren i Enköping, kommunens landskapsarkitekt samt arbetslagsledare inom parkförvaltningen som arbetar för Enköpings kommun. Under dessa samtal diskuterades bland annat fickparkers placeringar och funktioner idag samt var behovet av nya fickparker kan vara som störst. Detta var av intresse för att vi sedan skulle kunna resonera kring placering av fickparker och vem som har rätten att ha en sådan i sin omgivning.

Inventeringsstruktur & metod

Efter att ha färdigställt kriterierna för vad vi anser att en fickpark är, hur den placeras och hur den kan se ut, inventerade vi alla kommunens stadsdelar och utvalda kransorter. Olika målpunkter, befintliga centrum, befintlig grönstruktur, bostadstyper och eventuella skolor och serviceboenden markerades ut på medtagen karta och beroende av deras placeringar föreslogs två till fyra platser som vi ansåg passande för nya fickparker. Varje föreslagen plats och varje delområde inom kransorten eller stadsdelen dokumenterades med hjälp av fotografier och anteckningar för att underlätta redovisning av utvalda platser och olika bostadskaraktärer.

Vid inventeringen undersöktes flera faktorer i varje kransort och stadsdel. Dessa presenteras nedan:

- befintligt centrum
- aktiva stråk
- målpunkter
- landmärken
- skolor och serviceboenden
- mötesplatser
- befintlig grönstruktur
- typ av kommunikationsmedel
- bostadstyper

Om kransorten eller stadsdelen hade ett *befintligt centrum* noterades det på en karta. En fickpark kan med fördel placeras i anknytning till centrumverksamhet för att nå så många av invånarna som möjligt.

För att få en förståelse för rörelsemönster undersöktes aktiva stråk i förhållande till *målpunkter* och landmärken. En fickpark skulle placeras så att den är tillgänglig för många och borde därför ankyta till aktiva stråk, ofta belägna mellan målpunkter och landmärken. *Landmärken* kan vara visuella det vill säga att de syns från långt håll och fungerar då som ett orienterande element. De kan även vara lokala vilket innebär att det endast är de boende i stadsdelen eller kransorten som orienterar sig efter dem.

Om orten eller stadsdelen saknade tydligt centrum ansåg vi att en fickpark kunde placeras i nära anknytning till *skolor och serviceboenden*, då många människor har anknytning till dessa och rör sig i deras närhet.

Därefter undersöktes andra *mötesplatser* som till exempel busshållplatser, restauranger, bensinstationer och mataffärer eftersom dessa används dagligen av invånarna.

Kransortens eller stadsdelens *befintliga grönstruktur* noterades för att tydliggöra vilken typ av grönska invånarna hade tillgång till. Om det till exempel bara fanns skog och närströvsområden ansågs behovet av en fickpark vara större än om orten eller stadsdelen hade tillgång till en park.

Genom att undersöka vilka typer av *kommunikationsmedel* invånarna använde sig av kunde vi föreslå placeringar av fickparker. Det vill säga att om majoriteten av invånarna använde sig av bil som transportmedel var det motiverat att placera en fickpark i anslutning till bilisters målpunkter som en parkering intill mataffärer eller liknande. Om kransortens eller stadsdelens invånare använde sig av cykel eller tog sig fram till fots ansåg vi det mer lämpligt att placeringen av en fickpark gjordes i anslutning till gång- och cykelstråk. I stadsdelar eller kransorter där invånarna både färdas via gång- och cykelvägar och bilvägar bör fickparker i första hand placeras intill gång- och cykelstråken eftersom parken då blir mer lättillgänglig för flera brukare och inte bara bilägare.

Under inventeringen noterades också vilka *typer av bostäder* som förekom i orten eller stadsdelen. Detta eftersom vi anser att behovet av en fickpark inte är lika stort hos en villaägare med egen trädgård som hos en lägenhetsägare som saknar trädgård.

Att prioritera mellan platser

Efter avslutad inventering sammanställde vi resultatet i en rapport (se Bilaga 1) med tillhörande prioriteringsordning över vilka stadsdelar och kransorter som enligt resultatet har störst behov av nya fickparker. Där redovisar vi även vilken plats inom den stadsdelen eller kransorten som ansågs passa bäst för ny fickpark utifrån våra kriterier.

Själva listan redovisades sedan för Enköpings kommun då de fick kommentera och föreslå förändringar. Sedan sammanställde vi listan utifrån våra inventeringsresultat och kommunens önskemål.

Prioriteringarna baserades på inventeringens resultat. Om det exempelvis fanns målpunkter och aktiva stråk prioriterades ytor intill dessa högre än ytor utan dessa faktorer. Kransorter och stadsdelar med en hög andel bostäder utan egna trädgårdar prioriterades högre än de med.

Vid inventeringen genomfördes platsbesök i befintliga parker. Bilden visar Fridegårdsparken i Enköping, en fickpark med detaljrika planteringar och markmaterial samt en tät och lummig karaktär.

Stadsdelsinventeringen genomfördes med hjälp av en elbil lånad av parkförvaltningen för att lättare komma fram via gång- och cykelvägar.

Vid kransortsinventeringen användes bil eftersom det är det vanligaste färdssättet där och det råder brist på trottoarer och gång- och cykelstråk.

Gestaltningmetod

Efter inventeringen övergick vi till arbetet med gestaltning av två fickparker inom Enköpings kommun. Utifrån inventeringens resultat valdes två platser ut. På dessa platser genomfördes mer detaljerade inventeringar, analyser och gestaltning.

Val av plats

Vi valde platserna utifrån prioriteringslistan eftersom det var där behovet av nya fickparker är som störst. Av de platser som valdes var den ena en kransort och den andra en stadsdel. Anledningen till detta var att man sedan skulle kunna jämföra skillnaderna vid gestaltning av en kransortsfickpark och en stadsdelsfickpark i diskussionen.

Fördjupad inventering

Efter att de två platserna valts ut genomfördes ytterligare platsbesök för en mer djupgående inventering. Inventeringen, som går att se i sin helhet i Bilaga 1, tog exempelvis inte upp all befintlig växtlighet och dess bevarandevärde eller klimatförutsättningar så som sol, skugga eller vindutsatthet. Den tog heller ingen hänsyn till omgivande stil eller trygghetsaspekter. Detta var något som vi inte ansåg skulle hindra val av plats utan endast påverka fickparkens utformning och funktion.

Analys

Utöver inventeringen analyserades platserna utifrån rådande förutsättningar. Aspekter som undersöktes var bland annat stråk, målpunkter inom och angränsande till platsen, eventuella barriärer och gränser och om platsens karaktär var offentlig eller privat.

Program

Efter inventering och analys var uppfattningen av platserna, deras behov och karaktärer tydliga och ett program kunde tas fram. Programmet visade vad som skulle tas hänsyn till vid gestaltningen, vilka olika funktioner platserna skulle uppfylla samt placeringen av dessa.

Koncept

Konceptet fungerade som en grundidé och inspiration som underlättade idégenereringen samt formgivning av platsen.

Tim- & frimärksskisser

Det gestaltande arbetet påbörjades efter framtagandet av

konceptet. I början användes frimärksskisser som verktyg. De bestod av platsens form i en utzoomad skala. De snabba skisserna gjorde det möjligt för oss att undersöka olika formspråk och strukturer utan att vi som gestaltare fastnade i detaljer eller hämmades i det kreativa arbetet.

Arbetet övergick sedan i tidskisser och gestaltning i större skala men fortfarande i snabba svep utan exakta mått för att få fram formspråk som harmoniserade med platsen och inte detaljlösningar.

Modell

Vid Alexanders gestaltningsarbete av Lillkyrkas fickpark användes modell som en arbetsmetod för att underlätta beslut kring placering av växter som skapar större volymer, så som träd, buskar och högre perenner samt få en uppfattning av rummens storlek.

Grunden bestod av en vit kartongskiva där parkens form karvades fram med hjälp av en kniv. Därefter byggdes vegetationslagren upp med hjälp av bomull. Detta blev dock för yvigt för att illustrera buskskiktet och byttes ut mot frigolit som passades in i den karvade formen och limmades fast. Det perenna skiktet bestod dels av vitt snöre men också av vita änglaben (även kallade jungfruben) för att göra det möjligt att framhäva olika bladkaraktärer.

Träden gjordes i ståltråd och om en tjockare stam behövdes användes också topz för att förenkla fästningen av träden till modellytan. Ståltråden målades vit för att inte stjälta fokus från de andra elementen.

Principskisser

Vid Jessicas gestaltning av fickparken i stadsdelen Galgvreten användes principskisser i form av snitt, som påvisade lösningar av olika element i parken. Denna metod användes för att parken är avlång och svår att visa i sin helhet.

Illustration

Efter att gestaltningen färdigställdes och form samt växtkaraktärer var fastslagna togs en illustrationsplan fram. Illustrationsplanen underlättade presentationen av förslaget och förklarade gestaltningen tydligt men målande. Denna redogjorde för gestaltningens huvudidé.

Modellbyggande i tidigt skede. Olika material undersöktes för att kunna jämföra olika strukturer och texturer för att på så vis skapa en så tydlig bild av vegetationen i modellen.

Det perenna skiktet bestod delvis av vita änglaben för att framhäva olika bladkaraktärer.

Principskiss från Västerledens fickpark som visar pergolans förmåga att skapa olika rumsindelningar (finns att se i sin helhet på sida 35).

Resultat

För att få fram ett tydligt och användbart resultat var förarbetet viktigt och inventeringens alla steg gjorde det möjligt att ta fram förslag på passande platser till framtida fickparker.

För att gestaltningen skulle fungerande väl i sin nya miljö var arbetet kring definitionen av fickparker, deras karaktärer och hur dessa ska fungera på olika platser av stor vikt. Nedan följer presentation av inventeringens resultat. För den kompletta inventeringsrapporten, se Bilaga 1.

Gestaltningresultaten redovisas separata från varandra efter inventeringsresultatet.

Inventeringsresultat

I tätortens olika stadsdelar finns många givna platser för fickparker; mellan vägar och byggnader och intill flerfamiljshus, serviceboenden, lekplatser och stråk.

Kransorternas behov av fickparker skiljer sig från stadsdelarnas. Majoriteten av de boende har privata trädgårdar och därmed egna viloplatser. Detta medför, enligt vår åsikt, att kransorternas fickparker bör placeras intill existerande centrumverksamheter, entréer eller liknande för att på så sätt nå så många invånare som möjligt då dessa platser fungerar som orternas mötesplatser. En fickpark i kransorten kan också fungera som en inspirationskälla till den egna privatträdgården. Om det finns serviceboenden eller flerfamiljshus i kransorterna kan en fickpark i närheten erbjuda en samlingsplats för de boende, deras anhöriga och orsbor. Fickparken kan också kombineras med andra funktioner, till exempel lekelement, för en mer flexibel användning.

Trots att kransorterna och tätortens stadsdelar har stora delar grönska är endast en liten del offentlig. Villaträdgårdar, bostadsgårdar, koloniområden, skolor och serviceboenden är inte offentliga och även om brukaren kan ta del av dem från håll kan hen inte vistas inom dem så som inom en offentlig grönyta, exempelvis en park.

För att avgöra vilka platser inom kransorterna och stadsdelarna som i dagsläget har ett behov av nya fickparker analyserade vi dessa utifrån Enköpings kommuns visioner och planer. Men vi drog även slutsatser efter läsning av referenslitteratur samt av egna erfarenheter.

Kriterierna vi kom fram till efter avslutad inventering är:

- Behovet av en fickpark i bostadsnära natur antas öka då tillgången till en egen trädgård är dålig. Detta är aktuellt i närheten av flerfamiljshus, serviceboenden och offentliga mötesplatser.
- Varje stadsdel och kransort ska ha en egen fickpark. Detta för att alla ska känna delaktighet i Enköpings identitet som parkstad.
- Fickparker bör i första hand placeras där befolkningsprognos visar att behov av dessa även finns i framtiden. Det vill säga växande eller planerat växande stadsdelar eller kransorter.
- En fickparks olika funktioner kan samverka. Den kan erbjuda en rekreativ oas, inte bara inne i centrum utan exempelvis intill rastplatser vid stadens entréer eller agera lunchpark intill arbetsplatser. De kan även kombineras med andra aktiviteter som till exempel möjlighet till lek om det saknas i orten/stadsdelen.
- Fickparker placeras strategiskt inom stadsdelar och kransorter i närheten av service, kommunikation och mötesplatser, för att nå så många brukare som möjligt. Placeringen bör vara nära mötesplatser alternativt i närhet av boenden som saknar tillgång till bostadsnära natur.
- En fickpark ska vara platsanpassad både rent funktionellt och kulturellt. Det vill säga: en fickpark bör bland annat anpassas till befintlig omgivning och dess storlek, formspråk, plats i staden/kransorten, höjdskillnader, växtlighet, brukare och kringliggande stråk. Omgivningen och landskapets karaktär avgör om fickparken kommer att harmonisera med stadsdelen eller kransorten, eller riskera att upplevas malplacerad.

Inventeringen i Enköping kommun resulterade i flera förslag på lämpliga placeringar av nya fickparker. Stor hänsyn togs till bostadshus utan egen trädgård, serviceboenden, aktiva stråk och mötesplatser av olika slag.

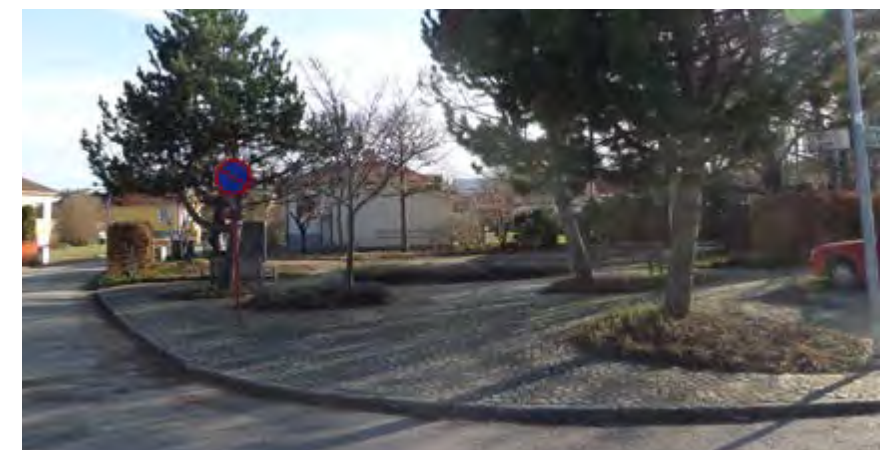
Följande två uppslag visar exempel på hur inventeringen redovisades. Först visas inventeringsresultat över kransorten Lillkyrka och därefter redogörs resultaten över stadsdelen Galgvreten-Lillsidan. För komplett rapport över varje enskild kransort och stadsdel i Enköpings kommun se Bilaga 1.

En fickpark ska:

- vara platsanpassad
- vara förlagd vid aktiva stråk och/eller vid mötesplatser
- stärka orienteringen med hjälp av sin placering
- variera i karaktär och funktion
- erbjuda avskildhet & rofylldhet
- ha hög kvalitet i design och material (estetik och kvalité)
- inte fungera som en ersättare av en större park.

Bilden visar lägenheter utan uteplatser eller egen trädgård. Här antas behovet av en fickpark öka då tillgången till en egen trädgård är dålig.

Den platsanpassade fickparken Blombergs park i stadsdelen Romberga. En fickpark som angränsar till service och olika målpunkter. Många boende i närheten har inte tillgång till egen trädgård. Parken har flera entréer och är placerad intill aktiva stråk.

Inventering av kransorter

Kransorterna präglas av bilismen och är beroende av den. Om samhället har ett centrum är det inte ovanligt att detta är placerat intill bilvägen. Avsaknaden av trottoar är också ett vanligt inslag och den tydligaste boendeformen är villan med tillhörande trädgård.

Grönstrukturen består i stort av närströvsomåden, motionsslingor och skogar. Detta är positivt ur en hälsoaspekt och erhåller många naturlika miljöer (Patrik Grahns forskning). Dock råder det brist på anlagda parkmiljöer.

Idag är en stor andel av stadens fickparker lokaliserad i Enköpings centrala områden, vilket ur turistsynpunkt är bra eftersom det möjliggör för besökarna att se många olika parker. Däremot saknar många kransorter en egen fickpark eller motsvarande parkkaraktär.

Många kransorter upplever utflytt av invånare vilket resulterar i att det lokala näringslivet har svårt att klara sig. Detta leder i sin tur till att affärsverksamheter flyttar eller slår igen och orten förlorar sin service.

Fickparker kanske inte är räddningen för samtliga kransorter, men de kan ge en känsla av samhörighet med tätorten samt erbjuda rekreation och inspiration till den egna trädgården.

Nya fickparker bör placeras i närhet av serviceboenden, ålderdomshem och stora mötesplatser där trädgårdar saknas. Fickparken kan placeras i en befintlig grannskapspark och erbjuda blomfärgning och artrikedom, då kan den fungera som en rofylld plats för besökaren.

Fickparken kan även placeras intill busshållplatser eller liknande platser där brukaren då kan få uppleva en mer attraktiv miljö att vistas i under väntan på bussen. En fickpark kan alltså även agera väntpark.

Villabebyggelse är ett vanligt inslag i kransorterna.

Bilen är det naturliga färdssättet och många kransorter saknar därför trottoarer.

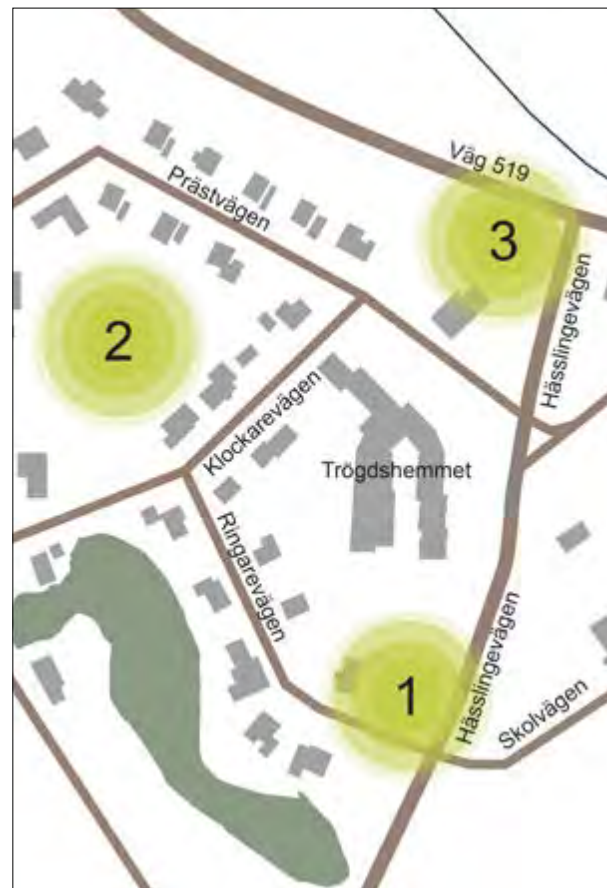
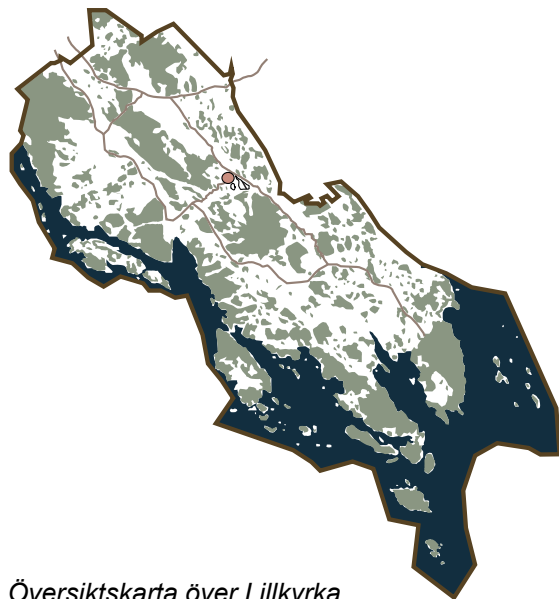
Närströvsområden är en självklarhet i kransorterna.

Kartan visar hela Enköping kommun. Kransorterna vars namn är skrivet med mindre storlek ingår inte i det här inventeringsarbetet eftersom de har färre än 100 invånare enligt befolkningsstatistiken år 2012.

Lillkyrka

- Befolkningsmängd (2012): 297
Befolkningsprognos (2018): 272
- Orten består främst av villor med egen trädgård.

Bostäder och lekplats centralt belägna i Lillkyrka nära plats nr. 2 på kartan.

Trögds hemmet, ålderdomshem. En av de målgrupper som är i behov av en fickpark idag.

Buss- och återvinningsstation, detta är en av kransortens mer tydliga mötesplatser.

Lillkyrka Naturby. Lägenheterna här har små eller inga trädgårdar. De har behov av en fickpark.

Omgivande landskap med skogar och åkerlandskap med tillhörande åkerholmar.

Potentiell plats för fickpark med befintliga pelare som går att använda som stomme. (3)

Om orten:

Lillkyrka är en liten ort sydost om Enköping. Det finns gott om friluftsytor och promenadstigar för hundägaren och motionären. Bostäderna utgörs främst av villor med egna trädgårdar. Därför anses inte behovet av fickpark så stort just i villaområdena. Här finns diverse småföretag men inget tydligt centrum. Orten har ingen affär eller liknande verksamhet som kan skapa en naturlig mötesplats. Lillkyrkas enda mötesplatser är Trögds idrottsanläggning och Trögds hemmet, ett boende för äldre, som angränsar till busstationen och återvinningscentralen i norra Lillkyrka. En fickpark i angränsning till ålderdomshemmet är mer prioriterat än en fickpark inom ett villaområde där alla boende redan har tillgång till egen trädgård.

Fickparken bör placeras så att så många boende i orten som möjligt kan använda parken. Den bör även kunna erbjuda mera än bara rekreation, en kombination av flera olika funktioner är att föredra, såsom lek, pedagogik, rekreation och mötesplats.

Ortens målpunkter (se karta):

1. Skola och idrottsanläggning
2. Kulturstig/Närströvsområde
3. Omvårdnads- och korttidsboende Trögds hemmet
4. Busshållsplatser och Återvinningscentral
5. Kyrka

Föreslagna platser för fickparker, i prioriteringsordning:

1. Intill Hässlingevägen. Platsen ligger centralt och nära flera målpunkter som Trögds hemmet, så att de boende och deras besökare lätt kan ta sig dit. Även boende i närheten, kan gå dit i sin vardag. Platsen har stor potential att bli Lillkyrkas nya mötesplats.
2. Innanför bostäder längs med Prästvågen och Klockarevågen finns idag en relativt stor, öppen, grannskapspark som skulle kunna utvecklas med en fickparksdel, dock skulle den fickparken troligen bara användas av de som bor i angränsning till den.
3. Intill väg 519, vid Lillkyrkas infart, finns redan en befintlig struktur av pelare och hit åker flera av ortens invånare för att använda återvinningscentralen eller vänta på bussen. Dock ligger platsen inte lika centralt och lättillgängligt för Lillkyrkas invånare som är tänkta att vara parkens huvudsakliga besökare i framtiden.

INVENTERING AV STADSDELAR

Fickparker inom Enköpings tätort kan behöva placeras annorlunda än i kransorterna. Här kan det vara en större vits att platsen hamnar i angränsning till gång- och cykelvägar och inte utmed stora trafikleder. Kommunen satsar på gröna och hälsoinspirerade promenadvägar.

Även inom stadsdelarna bör fickparkerna placeras i första hand i anknytning till mötesplatser och lägenhetshus som saknar egen trädgård och grannskapspark utan rekreativt värde. Här finns också ett värde i att förtydliga entréerna till staden med någon form av parkkaraktär för att marknadsföra staden som parkstad.

Om en stadsdel helt saknar fickpark kan det vara meningsfullt att placera den närmare centrum så att den kan bli en del av ett centralt parkstråk och att fickparken inte isoleras.

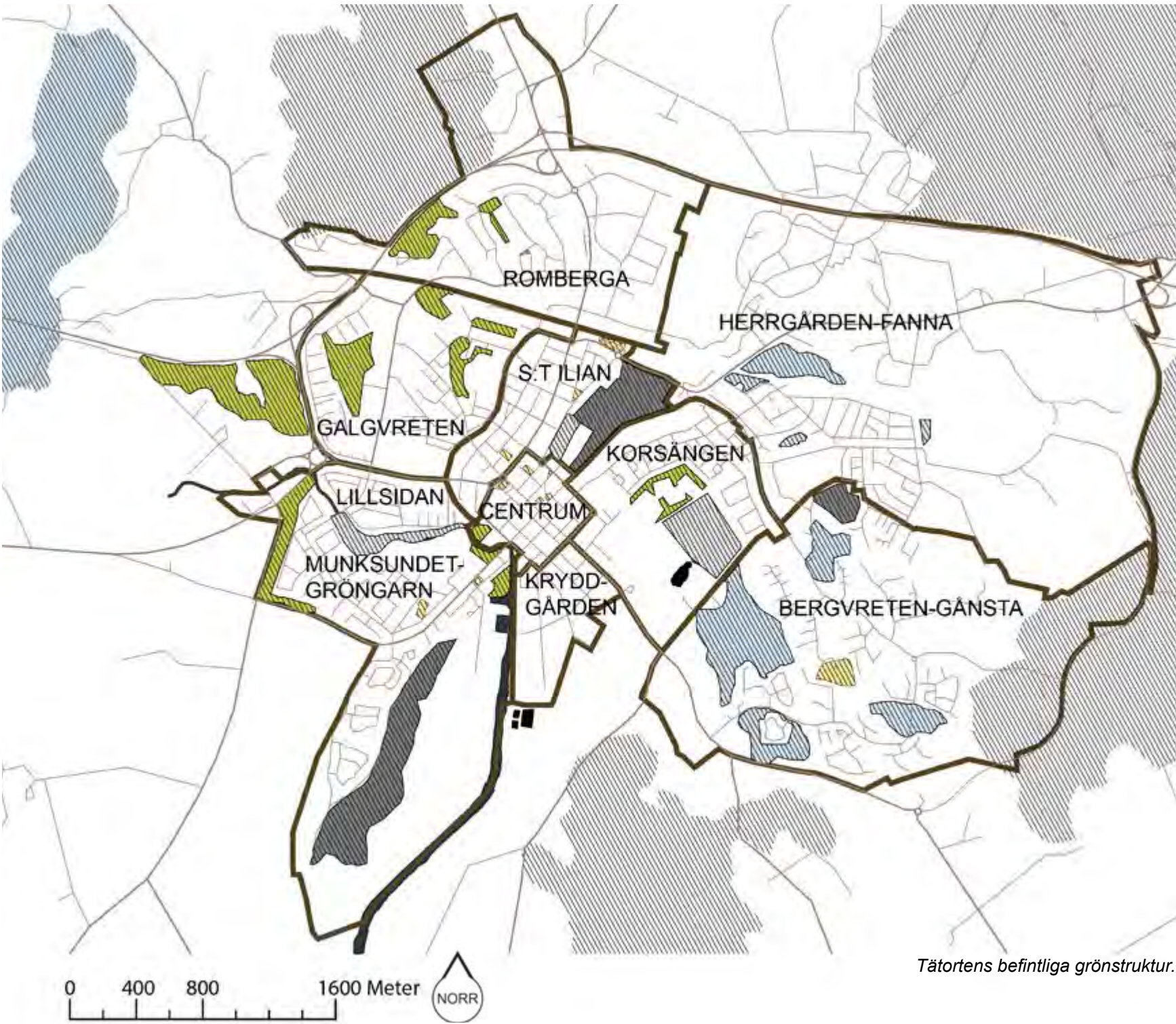
Det finns också möjlighet att kombinera fickparken med till exempel lekplatser, uteserveringar och så vidare.

Målet ska vara att Enköpingsbon inte ska behöva ta bilen till en fickpark.

Teckenförklaring

	Grannskapspark & Grannskapsskog*		Park- & naturområde*
	Närströvsområde*		Bostadsnära natur*
	Stadsdelspark*		Stadsdelsskog*

- ***Grannskapspark & grannskapsskog**
 - Enköping (2009) definierar grannskapspark och -skog som ytor mellan en och fem hektar som är placerade inom 300 meter från bostäder.
 - Platserna ska ge möjlighet till promenad, lek och utflykter. Parkerna innehåller en större mängd arter av trädgårdskaraktär medan skogarna till största del består naturliga skogsrester.
- ***Stadsdelspark & stadsdelsskog**
 - Definieras av Enköpings kommun (2009) som ytor placerade inom 500 meter från bostäder. De är mellan 5 och 100 hektar. Här ingår både välbesökt och orörd natur.
- ***Närströvsområde**
 - Enköping kommun beskriver närströvsområden som sammanhängande natur som inte ligger längre ifrån bostäder än 2,5 kilometer och som är minst 200 hektar stort.
- ***Bostadsnära natur**
 - Enköpings kommun (2009) definierar bostadsnära natur som parker och naturområden som inte är större än en hektar och som ligger inom 100 meter från bostäder. Fickparker går in under benämningen bostadsnära natur.
- ***Park- & naturområde**
 - Grönområden med rekreativa värden

Tätortens befintliga grönstruktur.

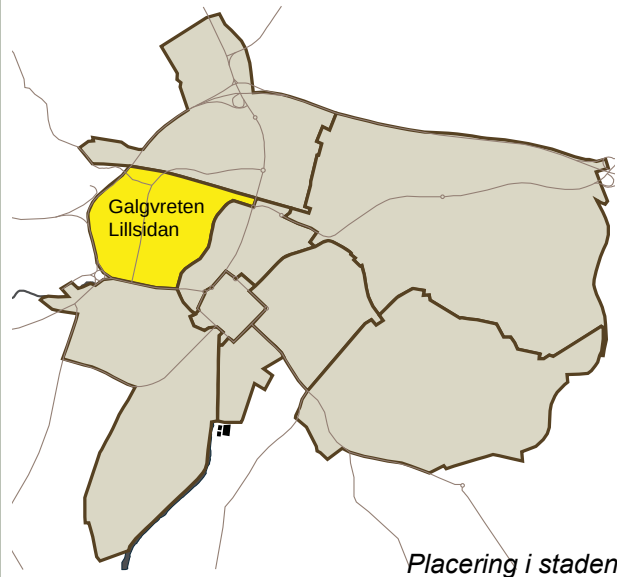
Typisk bebyggelse i Enköping tätort.

Typisk bebyggelse i Enköping tätort.

Galgvreten-Lillsidan

- Befolkningsmängd (2012): 4889
Befolkningsprognos (2018): 5171
- Enköpings folktätaste stadsdel som domineras av flerfamiljshus.

Enöglatorg med plantering och omgivande byggnader och Enögla Livs.

Lägenheter med bostadsgård och balkonger, här finns dock inga uteplatser.

Intill Enöglaskolan ligger ett område med stora gräsytor och ett vältrafikerat gång- och cykelstråk.

Typisk villabebyggelse nära äldershem och skola.

Potentiell plats för fickpark (1) mittemot Ica längs med Västerleden.

Äldershem och förskola, två stora målgrupper med behov av fickpark i sin närhet.

Föreslagna platser för fickparker

Om stadsdelen:

Stadsdelen är Enköpings mest invånartäta och saknar idag en egen fickpark.

Här finns en blandning av flerfamiljshus, villor och diverse serviceboende och skolor. Målpunkter är bland annat Ica supermarket, bensinmacken och Enögla Livs.

Här finns möjlighet att utnyttja olika, befintliga strukturer från oanvända lekplatser för att skapa en fickpark där lek och rekreation kan samverka eller befintliga grönområden i behov av upprustning.

Här är behovet av en grannskapspark stort och det finns möjlighet att utveckla en sådan (innehållande fickpark) längsmed Västerleden.

Stadsdelens målpunkter (se karta):

1. Multisportanläggning
2. Ica Supermarket
3. Skola (under avveckling)
4. Bensinmack
5. Restaurang
6. Serviceboendet Ljunggården
7. Enögla torg
8. S:t Olofs kapell
9. Enöglaskolan

Föreslagna platser för fickparker, i prioriteringsordning:

1. Mittemot Ica intill Västerleden, ligger en knutpunkt som samlar flera aktiva stråk. De boende i området saknar till stor del egen trädgård och då flera flerfamiljshus utan egna trädgårdar kommer att byggas i framtiden kommer behovet av en fickpark att växa. Platsen är belägen nära service, kommunikation & målpunkter. Här kan en fickpark bli en stor mötesplats.
2. I slutet av Malmgrensvägen ligger en lekplats i två våningsplan som kan utvecklas till en kombinerad lekplats och fickpark på varsitt plan. Eftersom lekplatsen inte används idag men kan komma att bli mer använd i framtiden skulle en kombinerad yta nå flera målgrupper.
3. Nedanför Enöglaskolan, intill Västerleden går ett välanvänt gång- och cykelstråk igenom en stor grönyta. Den ytan skulle kunna utvecklas till en grannskapspark med tillhörande fickpark. Platsen ligger nära många bostadshus utan egna trädgårdar.

Översiktlig karta som visar målpunkter, stråk samt föreslagna platser för fickparker.

Underlag © Lantmäteriet, i2012/901

Framtagning av prioriteringslistan

Prioriteringslistan ska ses som ett hjälpmedel för Enköpings kommun vid utveckling av grönstrukturen i kransorter och stadsdelar, den ska belysa de områden som saknar fickparks kvaliteter och därmed bör utvecklas, för att uppnå en jämnare parkfördelning inom kommunen samt motsvara kommunens mål om att samtliga kransorter och stadsdelar ska innehålla en egen fickpark.

Placeringen av nya fickparker påverkades av ett flertal faktorer. Dessa resulterade i att kransorten/stadsdelen antingen gavs en hög respektive låg placering i prioriteringslistan. Ur maknadsföringssyfte bör nya fickparker förhålla sig till målpunkter och aktiva stråk, vilket medför att fickparker placeras i anslutning till olika centrumverksamheter eller liknande. Dessa områden prioriteras alltså högre än områden som saknar tydliga målpunkter.

Orter och stadsdelar som redan har fickparker har fått en lägre prioriteringsstatus eftersom kransorten/stadsdelen då redan erbjuder fickparks kvalitéer. Därför bör dessa områden prioriteras lägre än de som saknar fickpark.

Varje plats är unik och har sina egna förutsättningar och de har placerats i listan utifrån respektive rådande förhållanden.

Lämpliga platser

Efter färdigställd inventering fastslog vi en prioritering av lämpliga ytor att utveckla med hjälp av prioriteringslistan, det vill säga en lista av våra kriterier. Ordningen baserades på tillgång till fickpark, annan grönska, typ av bebyggelse, stråk och marknadsföringsmöjligheter.

Prioriteringslistans punkter samt den slutgiltiga listan togs fram för att underlätta framtida fickparksplaner i Enköpings kommun.

Föreslagen plats för fickpark i Örsundsbro. Här skulle en fickpark kunna samverka med närliggande skola och busshållplats. Platsen ligger intill aktiva stråk och nära Örsundsbro centrum.

Prioriteringslistans punkter

Högst på listan placeras områden som helt saknar fickparker eftersom kommunens mål är att varje stadsdel och kransort ska erhålla en egen fickpark. Detta för att kransorterna och stadsdelarna ska uppleva delaktighet i Enköpings parkidentitet.

Prioritering fem och sex rör framtida stadsdelar där fickparksbehovet är lågt idag men som kommer att öka vid utveckling av dessa områden.

Sist på listan placerades stadsdelar och kransorter som vid inventeringen inte hade något behov av en fickpark.

1. Platser med stort behov av fickpark, där exempelvis lägenheter, serviceboenden och centrala målpunkter dominerar och inga fickparker eller andra parker finns i närheten.
2. Platser med mindre behov av fickpark som i dagsläget innehåller en stor mängd villor och liknande med egna trädgårdar men som saknar fickpark. Vissa stadsdelar och kransorter inom kommunen har redan tillgång till andra parker så som *stadsdelsparker* och *grannskapsparker* men fickparker saknas. Här placeras även stadsdelar och orter som har fickparker som är för svårtillgängliga för vissa av de boende och behöver kompletteras med en eller flera fickparker, exempelvis i samverkan med lekytor och liknande.
3. Platser med lägenheter och serviceboenden i närheten som har för dålig tillgång till dekorativ grönska i form av fickpark men har tillgång till annan, rekreativ, grönska så som närströvsområden och liknande.
4. Platser med stor mängd villor och liknande med egna trädgårdar men som saknar dekorativ grönska i form av fickpark men har tillgång till annan, rekreativ, grönska så som grannskapsparker och liknande.
5. Nya områden med lägenheter och serviceboenden samt få andra parker i närheten.
6. Nya områden med villor och liknande bebyggelse där varje hushåll har egen trädgård.
7. Där tillräckligt många fickparker redan finns eller utanför tätort eller kransortscentrum.

Prioriteringslistan

Stadsdelarna och kransorterna inom varje punkt presenteras utan inbördes ordning.

1. Bergvreten-Gånsta, Galgvreten-Lillsidan, Hummelsta, Lillkyrka och Skolsta.
2. Fanna-Herrgården och Korsängen
3. Romberga.
4. Fjärdhundra, Munksundet-Gröngarn och Örsundsbro.
5. Kryddgården och Åkersberga
6. Bredsand
7. Centrum, Grillby och S:t Iljan.

Där bebyggelsen till största del bestod av villor med egna trädgårdar ansågs behovet av fickparker vara lägre än i anknäring till flerfamiljshus. En fickparks roll i villaområden är först och främst att bidra med inspiration då rekreativa värden kan uppnås i den privata trädgården.

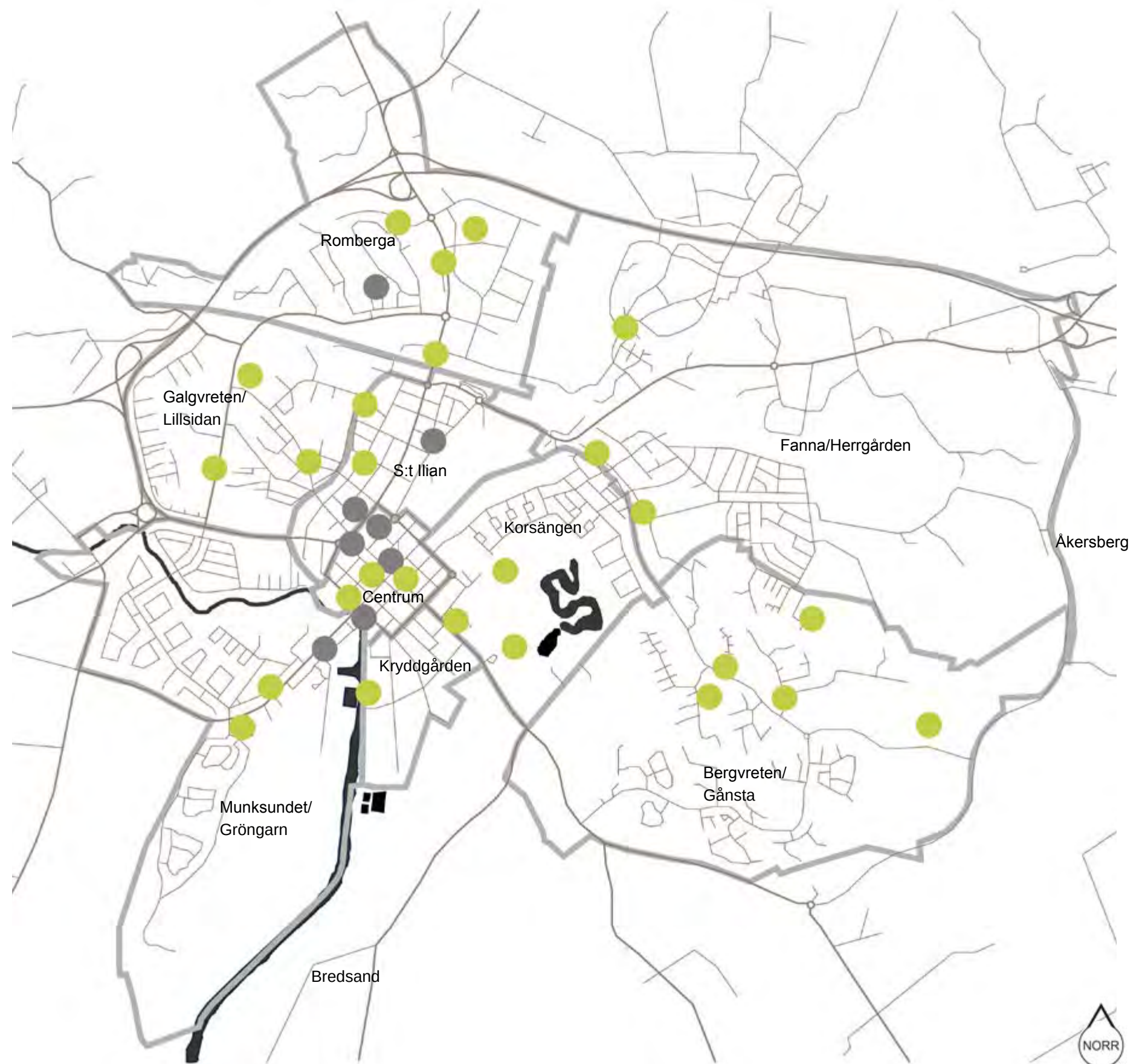
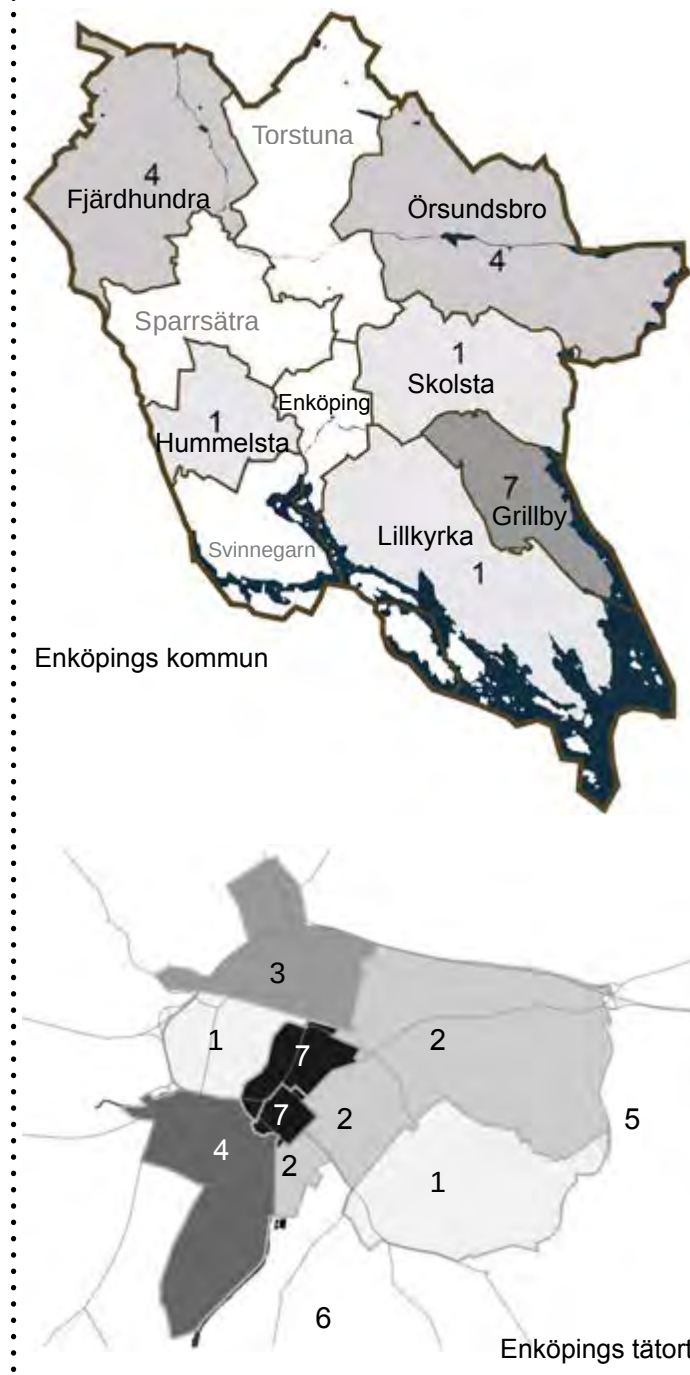

Pastor Spaks park i S:t Iljan är en av många parker inom den stadsdelen. Den anses ha ett måttat fickparksbehov.

Prioriteringsordning inom varje stadsdel i Enköping.

Den stora kartan visar fördelningen mellan befintliga fickparker (grå prickar) samt föreslagna nya (gröna prickar). De mindre kartorna visar prioriteringen mellan olika kransorter samt mellan olika stadsdelar.

Prioriteringsordning enligt prioriteringslistan:

Gestaltningförslag

-Lillkyrkas Fickpark,

av Alexander Lindqvist

Lillkyrkas fickpark är en central mötesplats för de som söker återhämtning, inspiration eller som vill befinna sig i en detaljrik miljö.

Här finns rum i olika lägen för olika tider på dygnet. Antingen kan besökaren sitta under björkpergolan medan vårsolen värmer, eller avnjuta ett boulespel i kvällssolen som silas igenom trädskronorna.

Barnen kan leka på åkerholmens hoppstenar som tillåter brukaren att närma sig växterna på ett lekfullt sätt, medan villaägaren kan få med sig tankar och idéer hem till trädgården. Lillkyrkas fickpark är en artrik park med plats för rekreation och återhämtning. Den kontrasterar mot omgivande öppna grönytor och erbjuder aktivitet samt avkoppling och blir därför en tillgång för ortens invånare.

Potentiella brukare

Barnen Växtmaterialet utvecklas under säsongen vilket betyder att det hela tiden finns nya växter att se, röra och lukta på. En spännande miljö för både vuxna och barn där de kan komma nära växterna och upptäcka nya arter.

De prassliga bladen, detaljrika blommorna och väldoftande perennerna erbjuder besökaren många olika egenskaper att se, höra och känna.

Villaägaren Fickparken erbjuder olika växtkompositioner och miljöer som kan appliceras på villaägarens trädgård.

Entusiasten För trädgårdsentusiasten och turisten finns goda möjligheter för avkoppling och inspiration. Dessa uppnås till exempel med hjälp av bekväma sittplatser under björkpergolan och blomning som förändras över årstiderna.

Hundägaren Fickparken ligger centralt i Lillkyrka och kan därför bli en naturlig del av hundpromenaden eller motionsrundan.

Pensionären Med Trögds hemmet intill kan de äldre enkelt ta sig ut i parken och betrakta säsongens blomning. Här kan de välja att sitta i sol eller i skyddande skugga.

Hässlingevägen

Ovan ses en vy från Hässlingevägen. Perspektivet visar den föreslagna fickparken och hur parkens lummiga vegetation förstärker en tydlig siktlinje in mot Rysslönnens röda bladverk. Här syns också mötet mellan den gräsliga karaktären "äng" till vänster och den mer omslutande "brynskaraktären" till höger (se P1 på Illustrationsplanen sid 23).

Lillkyrkas fickpark

Lillkyrka ligger sydost om Enköping längs med väg 519 mot Veckholm. Orten präglas av villabebyggelse och omges av öppna åkerlandskap och stora närströvsområden. Idag bor ca 300 personer i Lillkyrka och orten har skola med tillhörande idrottsanläggning, ett service- och omvårdnadsboende (Trögdshemmet) samt en busshållsplats med återvinningcentral.

Lillkyrka i förhållande till Enköping och Veckholm.

Val av plats

Valet av plats föll på prioritet ett i Lillkyrka, enligt inventeringsrapporten, bredvid Trögdshemmet och Hässlingevägen. Lillkyrka saknar idag en fickpark och även ett tydligt centrum. Detta skapade ett intresse för att undersöka hur en fickpark skulle kunna utformas på en ort där den egna trädgården är en självklarhet och målpunkterna är få. Platsen valdes för att undersöka vilka funktioner en fickpark i Lillkyrka bör uppfylla och hur denna kan utformas. Det finns även ett önskemål från Enköpings kommun att arbeta fram ett förslag för just Lillkyrka vilket ger projektet en verklighetsförankring.

Busshållsplats och återvinningcentral fungerar som en närliggande målpunkt

Bebyggelsen består av villor med egna trädgårdar och en fickpark i närheten skulle kunna inspirera villaägaren.

Skola med idrottsplan. En framtida park kan användas i pedagogiskt syfte eller fungera som en picknickpark vid större idrottssevenemang.

Fördjupad inventering

Platsen ligger söder om Trögdshemmet och angränsar till Hässlingevägen och en villatomt med tillhörande tujahäck och Ringarevågen i norr. Den är centralt belägen i orten och ligger mellan busshållsplatsen och skolan med tillhörande idrottsanläggning.

Målpunkterna i Lillkyrka består av skolan, busshållsplatsen med återvinningcentral, servicehemmet Trögdshemmet, skolan och närliggande närströvsområde.

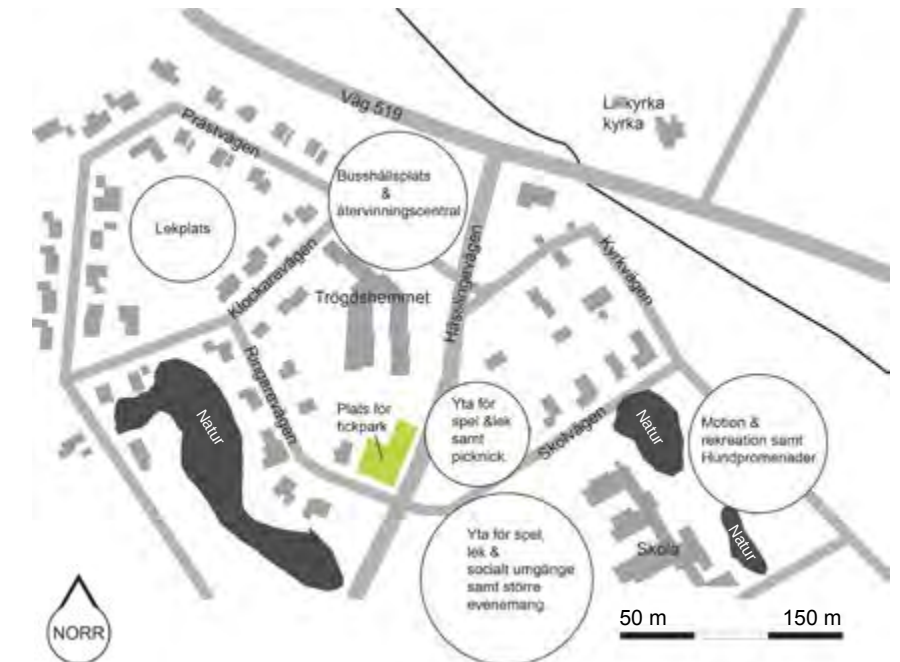
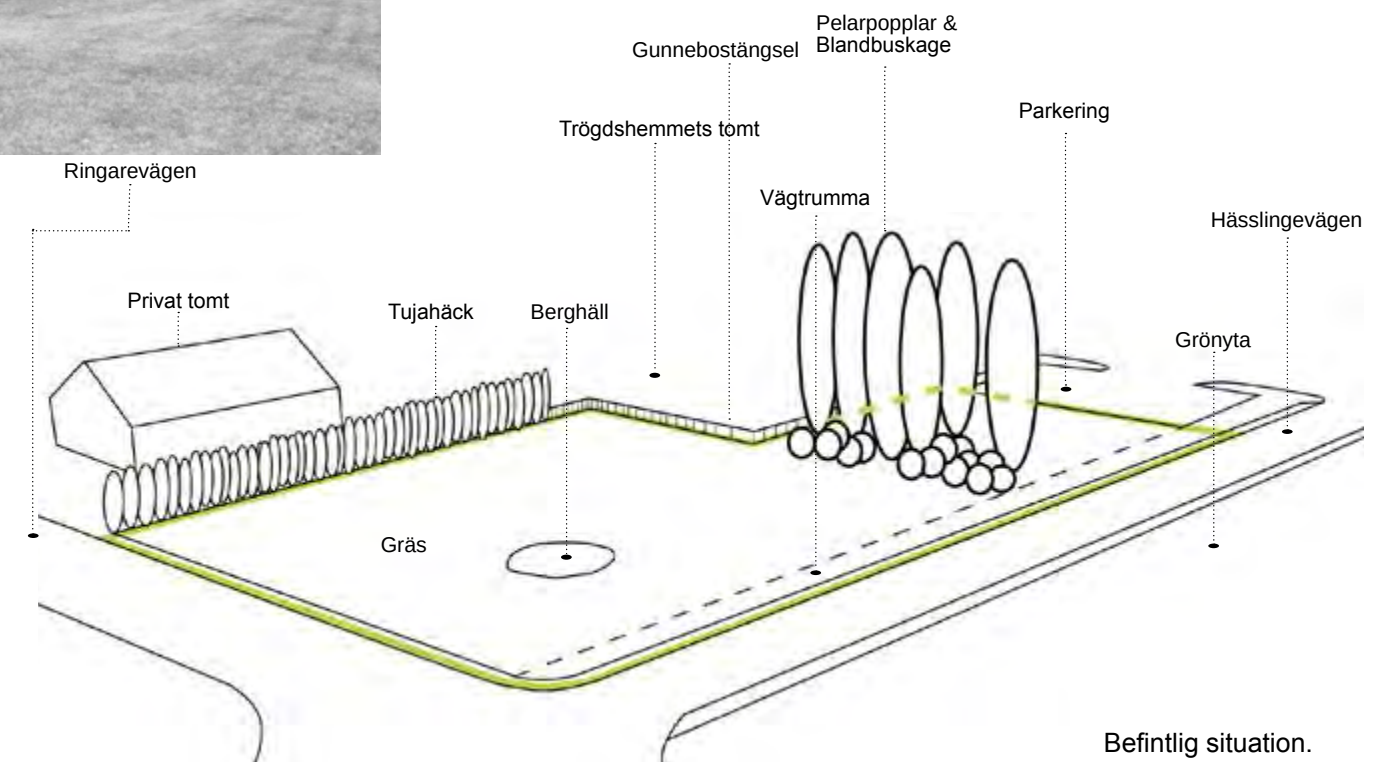
Vegetationen på platsen består av en trädad av pelarpopplar med ett blandbuskage som delar upp ytan i en solsida och en skuggsida.

Här finns också en mindre berghäll som genom åren blivit övervuxen av gräs och mossor.

Mellan platsen och grönytan på andra sidan Hässlingevägen går en vägtrumma, i anknytning till den ligger en brunn.

Platsen avgränsas mot Tujahäcken och Trögdshemmets tomt som omgärdas av ett gunnebostängsel.

Karta som visar kringliggande ytor och deras funktioner.

Analys

Läge

Ytan används inte idag och är ett anonymt inslag i Lillkyrkas närmiljö. Platsen ligger centralt i orten och har potential att utvecklas till en aktiv nod.

Landmärke

Pelarpopplarna är de stora volymerna (se befintlig situation på föregående sida) och har funktionen av ett landmärke. De är dock gamla och i dåligt skick vilket innebär att de inte har lång livslängd kvar och bör tas bort.

Vegetation

Vegetationen bidrar med ett läskydd och bildar en tydlig södersida och en norrsida. Läfunktionen är önskvärd men vegetationens placering delar platsen till två separata rum.

Barriär

Platsen omringas av trafikrelaterade barriärer men också av fysiska barriärer i form av tujahäcken och Gunnebstängslet. Närheten till den privata villatomten och Trögdshemmets parkering stärker platsens privata känsla. Ytan saknar trottoarer vilket försvårar angöringen till platsen för fotgängare.

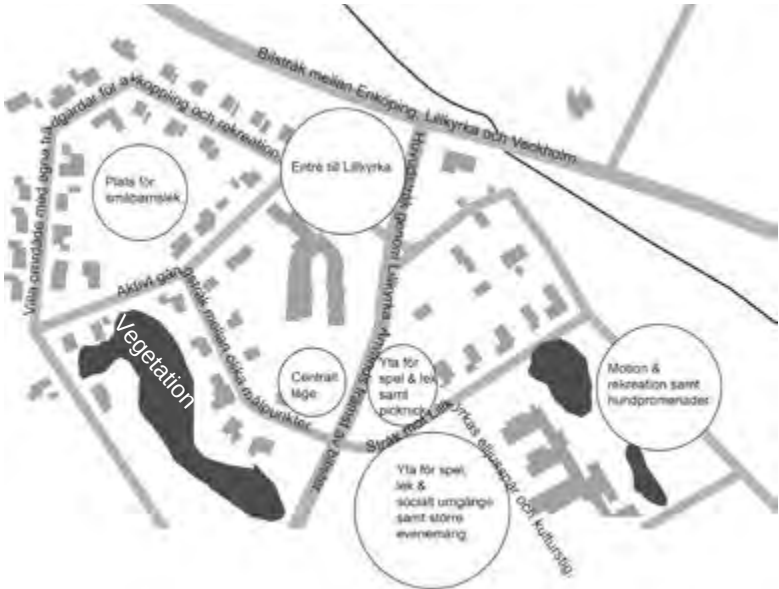
Sikt

Från gång och cykelvägen på andra sidan Hässlingevägen syns platsen tydligt och här finns möjligheten att, med hjälp av siktlinjer, bjuda in besökaren samt motverka den privata känslan som platsen har idag.

Stråk

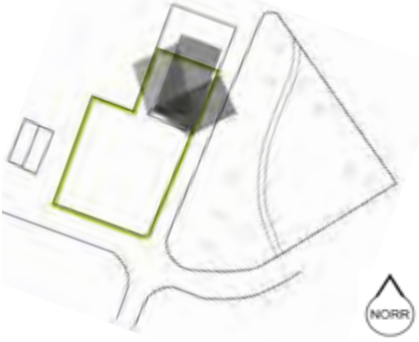
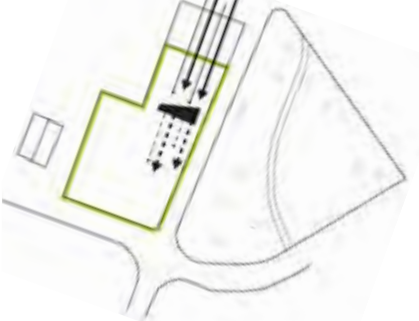
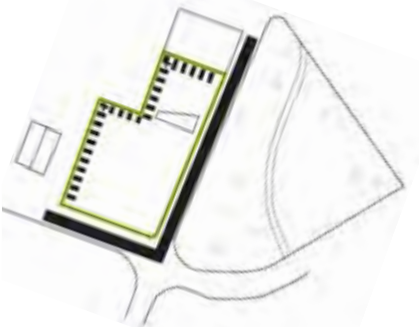
Lillkyrka har inte så många gång- och cykelstråk utan mestadels bilvägar utan trottoarer. I och med det är bilen överordnad fotgängaren.

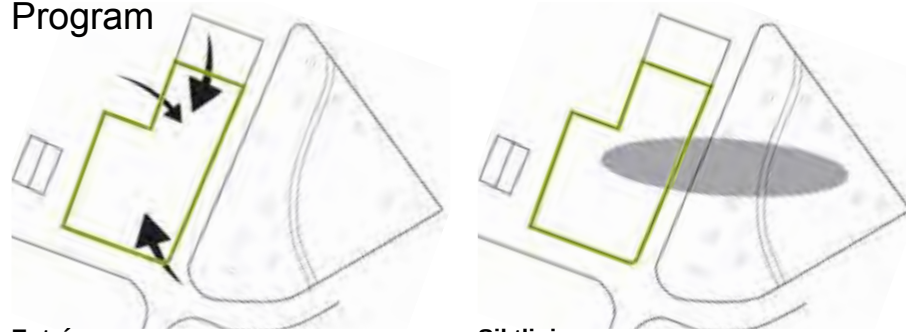
Karta som visar funktion och närliggande aktiviteter.

Viktig siktlinje som kopplar samman platsen med grönytan på andra sidan.

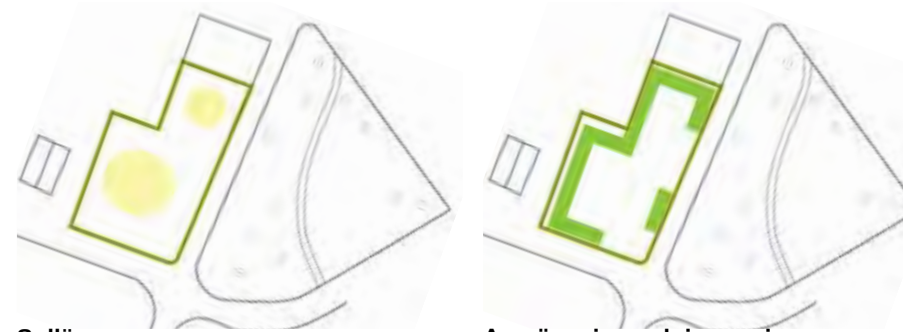
Program

Entréer

Entréerna förstärker platsens position i kransorten och ger brukaren en tydlig riktning. Bevarandet av siktlinjen från andra sidan Hässlingevägen bjuder in brukaren till parken och förstärker den offentliga känslan.

Siktlinje

Sollägen

Sollägen bevaras för att ge parken olika rum att vistas i under dygnets alla timmar. Parken avgränsas mot kringliggande privata tomter och bilvägar. Omslutande rum skapas av växtlighet med det lämnas gluggar mot Hässlingevägen för att stärka den offentliga karaktären på platsen.

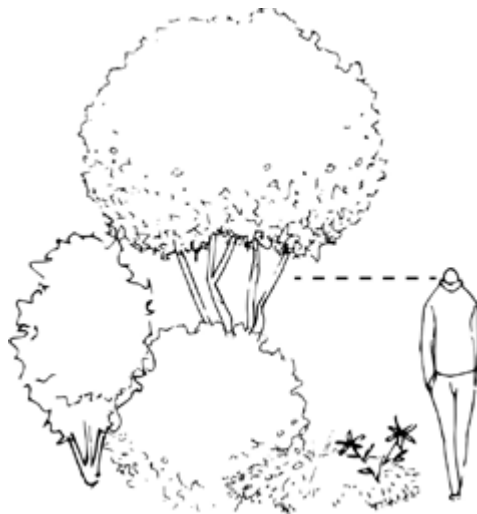
Avgränsning och inramning

Koncept

Under gestaltningen användes ett koncept som en metod för att generera idéer.

Konceptet grundar sig i Lillkyrkas omgivande landskap bestående av tydliga möten mellan skog och brukad mark i ett böljande odlingslandskap. Där förekommer skillnad i rumslighet, växtkaraktär, former och volymer.

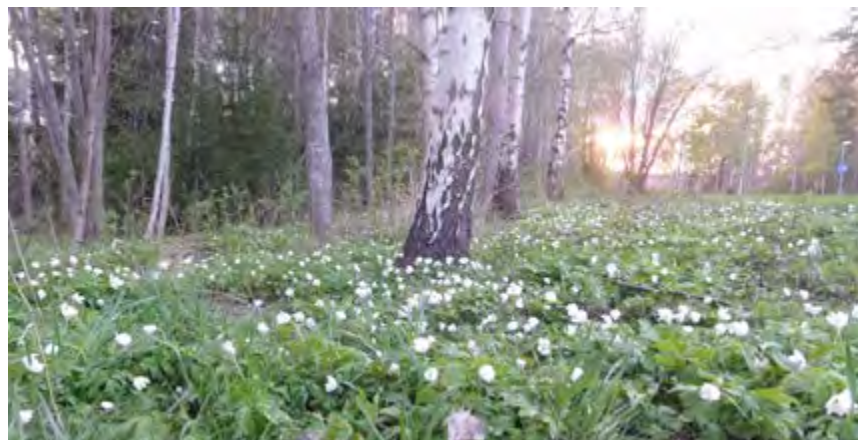
Det är en stor artrikedom och miljöerna erbjuder olika funktioner. Detta genererade konceptet: brynet, ängen och åkerholmen.

Illustrationen visar hur vegetationen bygger upp brynets karaktär och parkens väggar.

Brynet

Brynet består av flerstammiga träd som bildar gracila skuggor med blandade buskage. Här är genomsiktligheten tydligt begränsad.

Illustrationen visar hur vegetationen bygger upp ängens karaktär där genomsiktligheten är god. Vegetationen består till stor del av gräs och växväxter för att uppnå en förvildad känsla.

Ängen

Ängen består av en blandning av perenner och prydnadsgräs med olika ax och växtsätt samt enstaka träd. Här är det en god genomsiktlighet.

Illustrationen visar att åkerholmen innehåller en stor variation av arter. Den kan även utforskas av den nyfikne när hen hoppar omkring på stenarna.

Åkerholmen

Åkerholmen kan ses som en ö på åkerns enhetliga yta. Holmen innehåller ofta enstaka buskar eller träd samt en hög artrikedom av växter med torrängskaraktär. Som element är den ett tydligt visuellt landmärke på åkerns enhetliga yta. Holmens uppbyggnad av olika stenar erbjuder en äventyrlig väg för den nyfikne att utforska.

Tim- & frimärksskisser

I ett tidigt skede gjordes snabba frimärksskisser.

Ytan avgränsas tydligt mot tujahäcken, Trögdsheimmets tomt samt två bilvägar, vilket ger platsen dess form.

Genom att rita upp formen kunde olika typer av strukturer appliceras i denna för att undersöka ett, för platsen, lämpligt formspråk. Skulle fickparken vara kantig, öppen, sluten eller flödande?

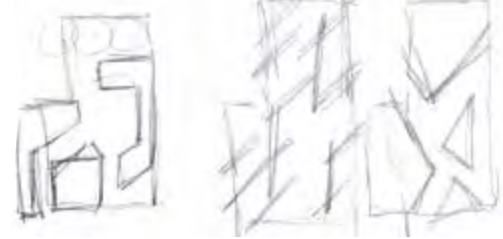
Enligt mig var det kantiga formspråket för vasst och modernt för att samspela med omgivande landskap. Mötet mellan parkens ursprungliga form blev statiskt och gav inte platsen den harmoni med omgivningen som eftersträvades då fickparken ska upplevas platsanpassad.

Det runda formspråket däremot kompletterade platsens form tack vare kontrasten mellan de båda. Den rundade linjeföringen påvisade rörelsen in mot platsen där det kantiga snarare höll kvar ytan i den omgivande kvartersstrukturen och därmed förstärkte den privata känslan. Fickparken blev förankrad på platsen i och med den befintliga formen. Det runda formspråket som lades till i och med gestaltningen bjuder in besökaren och skapar en mer offentlig park eftersom mjuka former inte skapar lika tydliga gränser som kantiga former kan göra.

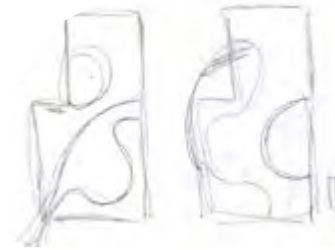
Skisserna gav en tydlig bild av hur många rum fickparken kunde innehålla när entreér och stråk var utplacerade. För att undvika att parkens besökare skulle inkräkta på varandras privata sfärer var rumstorlekarna tvungna att justeras. Rummens storlek anpassades också för att brukaren skulle kunna sitta och se på de detaljerade rabatterna. Genom att undersöka skillnaden mellan öppna och omslutande strukturer framgick det att om parken var för omsluten förstärktes den privata känslan. Därför valde jag att öppna upp parken på utvalda punkter för att möjliggöra insyn och på så sätt bjuda in besökare till parken och ge platsen en mer offentlig karaktär. Genom att undersöka olika typer av formspråk landade strukturerna i en mjuk organisk form med stråk som flödar genom platsen.

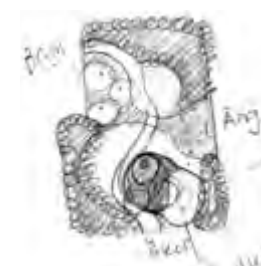
Ett kantigt formspråk upplevdes statiskt och skapade en för stark gräns mellan omgivning och fickpark.

Olika placeringar på möjliga entreér undersöktes, detta för att underlätta orienteringen i och till parken samt att motverka upplevelsen av att parken tillhör närliggande villatomt eller Trögdsheimet.

Runda former underlättar rörelsen genom parken och kontrasterar mot parkens befintliga form som kan upplevas som kantig.

Skillnaden mellan öppet och slutet undersöktes med hjälp av olika skrafferingar.

Modell

Genom att arbeta med en modell kunde jag undersöka trädens placering i förhållande till viktiga siktlinjer. Det gav också en förståelse för volymer och parkens olika rumsligheter.

Tanken var att ge åskådaren på andra sidan Hässlingevägen möjligheten att se utvalda accentträd men inte parken i sin helhet. Detta för att bjuda in besökaren i fickparken.

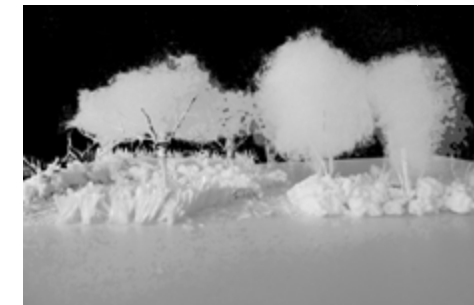
Svårigheten låg i att inte visa för mycket av parken. Eftersom parkens besökare inte ska behöva känna sig uttittade och för att åskådaren fortfarande ska ha en möjlighet att upptäcka något nytt. Med modellen kunde trädens placering justeras för att resultera i en gestaltning som tog hänsyn till många aspekter. I modellen kunde även former och volymer på planteringsytorna justeras för att skapa dynamik mellan öppna och slutna rum. Detta för att erbjuda parkens besökare en variation av öppet och slutet, intimt och offentligt.

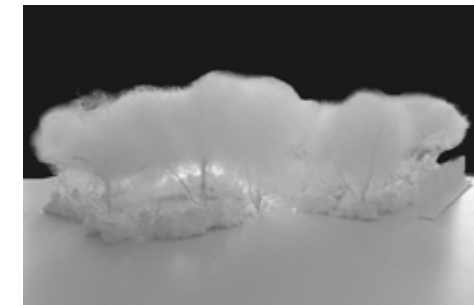
Perspektiv över fickparksmodellen. Bilden visar entrén och åkerholmens position i parken samt trädvolymerna.

Kartan visar kamerans position i modellen. Här visas också resultatet av undersökningen det vill säga, träden och de större solitärbuskarnas placering.

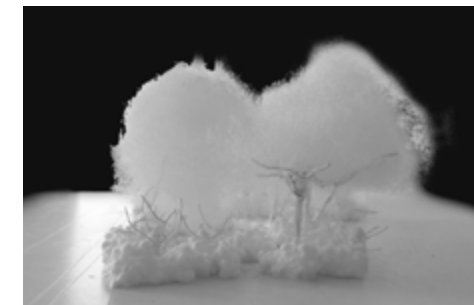
Vy från grönytan på andra sidan Hässlingevägen (P1).

Vy från Trögdsheimmets tomt (P2).

Huvudentrén. Åkerholmen omges av ängen (P3). Kamera i ögonhöjd.

Vy från Trögdsheimmets parkering (P4).

Illustration

Lillkyrkas fickparken ska fungera som en inspirationspark där brukaren kan strosa och få med sig tankar och idéer hem till den egna trädgården. Därför är parken artrik och innehåller olika typer av karaktärer för att tillgodose olika behov.

Aktiviteter i Lillkyrkas fickpark

Under säsongen skiftar färger, volymer och former som bidrar till visuell förändring. Det finns ständigt nya detaljer att *betrakta*,

Här finns bänkar för *samtal* i sol och skugga. Det finns även mindre rumsligheter för mer privata samtal.

Parkens läge i orten gör att den kan kombineras med *promenader*.

Det finns många olika växter som besökaren kan känna på för att komma nära och *ta på* växtligheten.

Åkerholmen erbjuder olika dofter som besökaren kan *lukta på*.

Bänkar och mobila möbler finns att tillgå om brukaren vill *sitta* och söker avkoppling eller tid för reflektion.

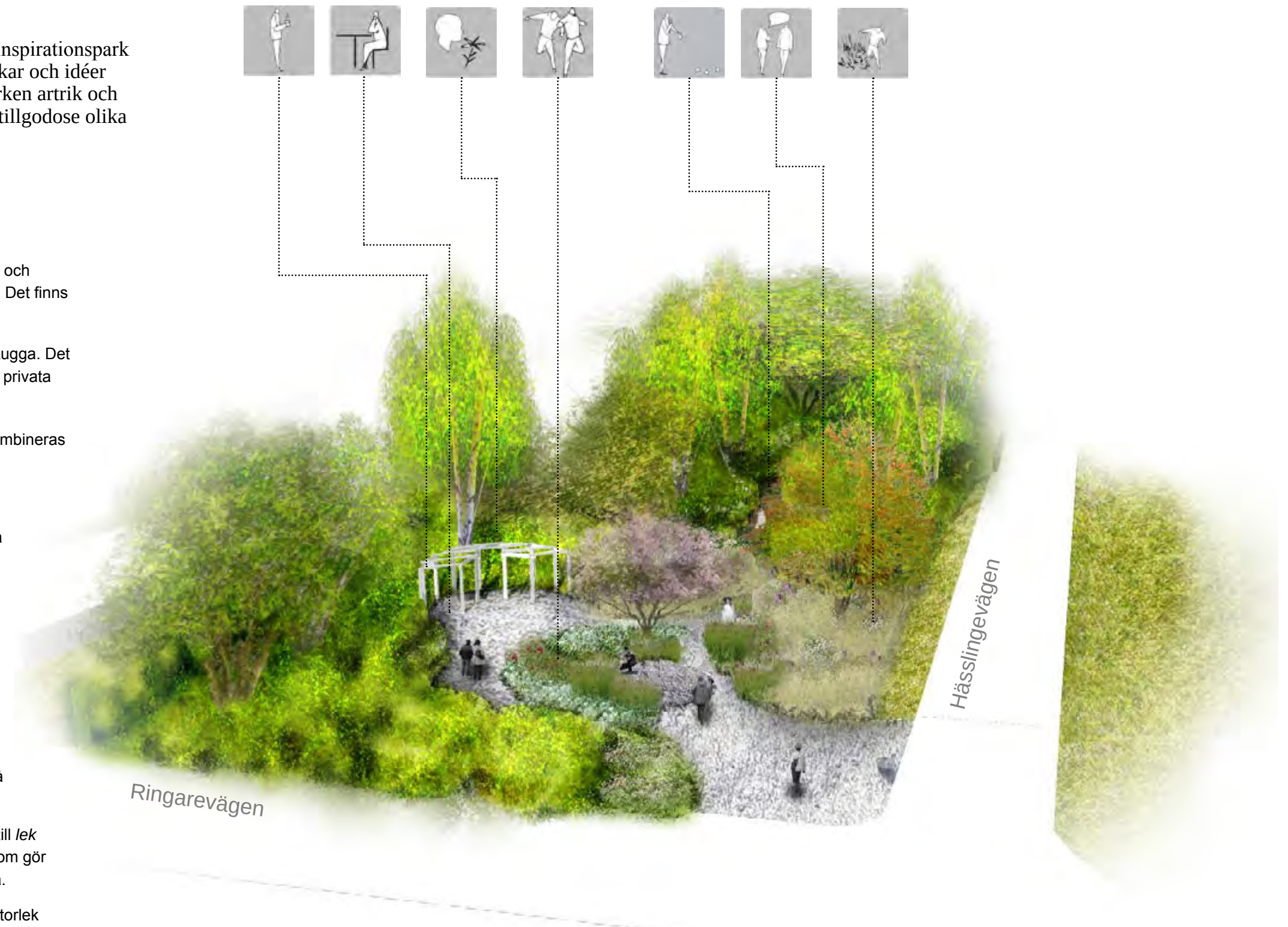
Här finns goda möjligheter till *picknick*. Kanske medan barnen spelar fotboll på närliggande gräsmatta?

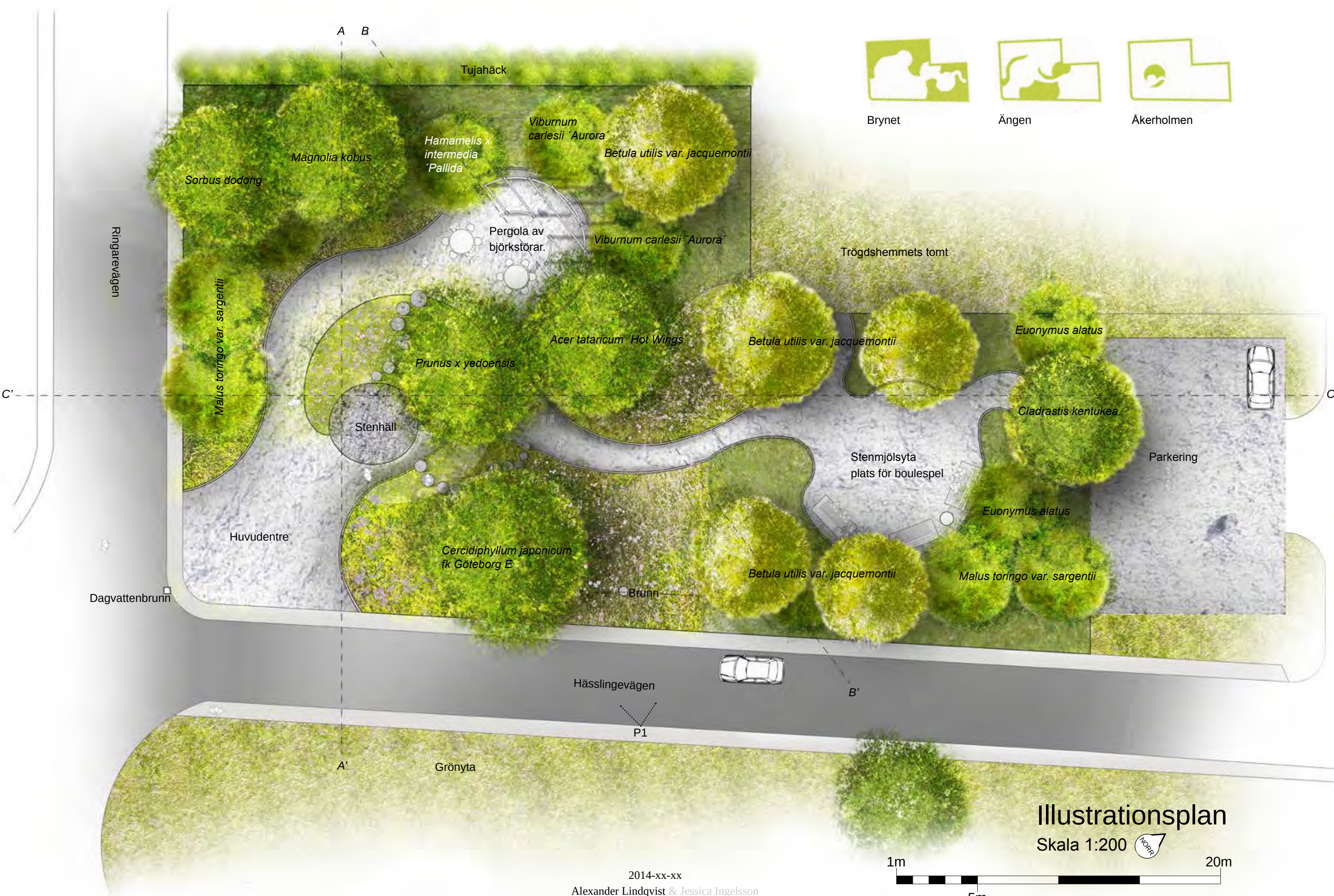
Fickparken erbjuder även möjligheten till *lek och utforskning* i form av hoppstenar som gör att barnen kommer extra nära växterna.

Det skuggigare rummet är anpassat i storlek för att rymma *spel* som till exempel en boulebana med bänkar till åskådarna.

Översikt över Lillkyrkas fickpark. På bilden syns huvudentrén i söder och björkpergolan bakom det blommande körsbärsträdet som pryder åkerholmen. Här kan barnen leka på hoppstenarna och på så vis komma nära växterna. Bakom det blommande körsbärsträdet skymtas fickparkens mer skuggiga del där besökaren kan njuta av kvällssolen eller en omgång boulespel. Den lummiga planteringen mot Ringarevågen skärmar av platsen och skapar en tydligare rumskänsla i parken. Ängen, till höger i bild, behåller en visuell kontakt mot grönytan på andra sidan Hässlingevågen och genomsiktligheten förstärker parkens offentliga känsla. Ängen bidrar även till blomning och förändring under årets alla månader. Här kan besökaren vandra och låta handen röra vid gräsens olika ax och vippor medan rudbeckian sträcker sig stolt mot solen.

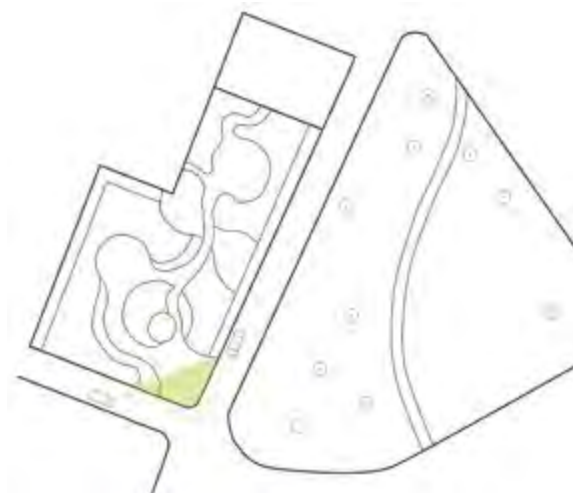

Beskrivning

Stråk & Entréer

Stråken av stenmjöl leder brukaren genom parken. De runda formerna är tänkta att harmonisera med kringliggande planteringsytor.

Fickparkens huvudentré öppnar sig mot öster och erbjuder sikt in i parken. Detta för att förstärka den offentliga karaktären samt tillgodose trafiksäkerhetsregler (se principskiss nedan). För att möjliggöra en rörelse genom fickparken finns en entré vid Trögdsheimmets parkering. Tanken är också att parkeringen kan användas av besökare till fickparken. Boende på Trögdsheimmets ges också en mindre ingång till parken men dess stråk blir smalare och fungerar som en smitväg. Detta för att påvisa en tydlig hierarki mellan stråken och belysa att parken är offentlig och inte en förlängning av Trögdsheimmets tomt.

I den färgade zonen är vegetationen lägre för att bilisterna ska ha god översiktbarhet innan korsningen.

Diagrammen visar fickparkens stråk och entréer

Rummen

Fickparken har två rum att vistas i. Den vid huvudentrén är riktad mot solplanteringen (åkerholmen). Här kan besökaren få inspiration till den blommande solrabatten. Den runda formen på planteringen leder brukaren in i parken och stråket skiftar i bredd. Detta för att skapa dynamik och möjlighet att möta andra fotgängare. Här finns också en pergola för att ge skugga då rummet är solbelyst stora delar av dagen.

Det andra rummet i brynet ger möjligheten till kvällssol. Ytan är väl tilltagen för att möjliggöra olika aktiviteter som till exempel boulespel.

Goda förhållanden
för interaktion.

Goda förhållanden
för interaktion.

Goda förhållanden
för intim skala
(bergällen) och för
interaktion.

Diagrammet visar fickparkens rum i förhållande till Gehls (2010, ss. 34-35) upplevelseteorier (se diagram nedan).

Rumsupplevelse enligt Gehls (2010, ss. 34-35) teorier.

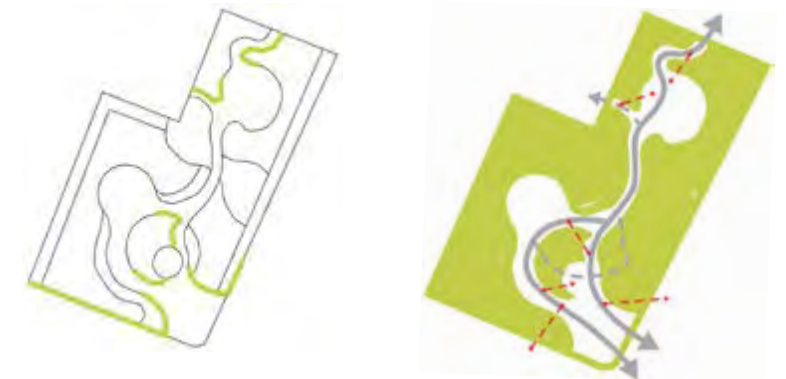
Materialval

Marken

Markmaterialet består av stenmjöl. Det bildar en enhetlig yta som går i gråa toner och inte stjäl fokus från fickparkens växtmaterial. Tanken är att parkens golv ska binda samman parkens karaktärer, vara lätt att bestiga samt erbjuda brukare möjligheten till aktivitet som till exempel boulespel.

Pergolan & Planteringsskyddet

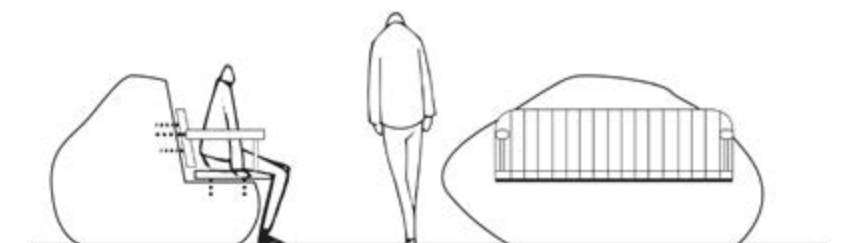
Björken är ett genomgående inslag i parken. Den återkommer i brynets växtmaterial, i pergolans stolpar samt som planteringsskydd (se principskiss på s.26) för parkens rabatter som står i utsatta lägen där risken är stor att besökaren vill ta en genväg. Björkelementen tillsammans med markmaterialet håller samman fickparken.

Diagrammen visar var behoven av planteringsskydd är som störst baserat på potentiella genvägar (röda pilar) i förhållande till stråken.

Bänkar

Bänkarna i brynet består av stora uthuggna stenblock. Detta för att harmonisera med brynets karaktär. De placeras i rummets kantzonen för att ge brukaren skydd i rygg samt för att rikta bänkarna mot eftermiddagssolen. Stenblocken har även blästrats ur och fått träinslag för ökad komfort. Två av bänkarna erbjuder också rygg- och armstöd. Stenblocken fästs på gjutna betongfundament för att förankra bänkarna.

Principskiss över bänk, träinslagen fästs i stenblocken vars runda form samspelar med parkens runda formspråk.

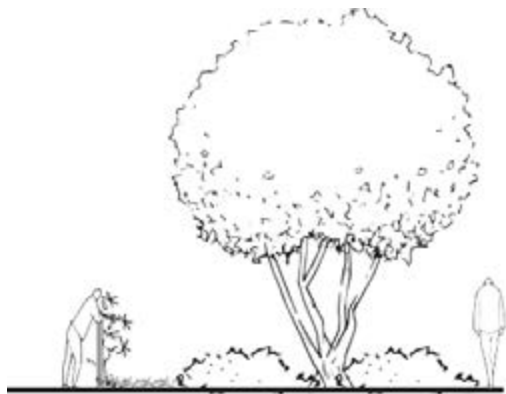
Vegetationen

Funktion

Vegetationen har en viktig funktion i att både fungera som avskärmande element men också för att skapa omslutande rum. Växterna i brynet byggs upp för att visuellt dölja parkeringen och fungerar som läskydd för parken. De stora träden ger lätt skugga och de artrika planteringarna gynnar olika pollinerare. För att fickparken inte ska upplevas privat skapar en tätare vegetation ett avstånd mellan tujahäcken och den öppna delen av parken. För att underlätta skötseln av häcken planteras flocknäva som tål att trampas på vid enstaka tillfälle. Att jag valde perenner istället för exempelvis stenmjöl var för att förtydliga att öppningen intill häcken inte är en alternativ entré till parken.

Fickparkens träd och buskar är tänkta att bidra med vårblooming, höstprakt och stora volymer vintertid. Men under för- till sensommar ska perennerna stå i fokus och erbjuda dynamiska växtkombinationer.

Trögdshemmets gunnebostängsel som angränsar mot fickparken kläs in av klätterväxter för att inte framhävas och stängslet blir istället en del av parkens fond.

Klematisen klär in gunnebostängslet.

Brynet

Den lägre vegetationen består av marktäckande perenner med stora blad. I skiktet av marktäckare placeras högre perenner som fungerar som rumsskapande element och kompletterar lignosernas avskärmande egenskaper mot kringliggande vägar. Dessa är också tänkta att skapa ett djup i planeringarna för att stärka känslan av brynzon.

Bestående volymer består av solitärbuskar och större flerstammiga träd. Flerstammigheten är viktig för att försöka uppnå känslan av bryn. De bildar lätta skuggor samtidigt som de skärmar av mot omgivningen. Även det faktum att det är flera stammar bidrar till att skapa ett visuellt djup i planeringen (se artval på s.28).

Ängen

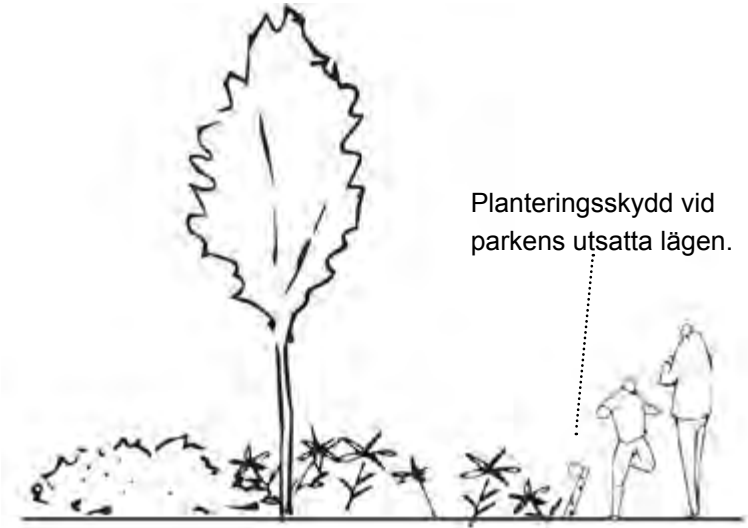
Ängen byggs upp av en matrixplantering, det vill säga en bas av växter som harmoniserar och bildar en stabil stomme under hela växtsäsongen där grupper av andra växter får framhävas och ta plats under kortare perioder. Basen består av olika gräs där växväxter får leta sig fram för att ge ängen en vildare karaktär. Andra formstarka perenner som rudbeckia tittar upp som uppstickare för att kontrastera mot gräsen. Generellt har perennerna i ängen en gracil och genomsläpplig struktur för att stärka känslan av just äng.

Här finns också ett solitärträd (katsuran) som tillsammans med brynet ramar in siktlinjen mot rysklönnen 'Hot Wings', från parken på andra sidan Hässlingevägen (se perspektiv s.18 & artval på s.28).

Åkerholmen

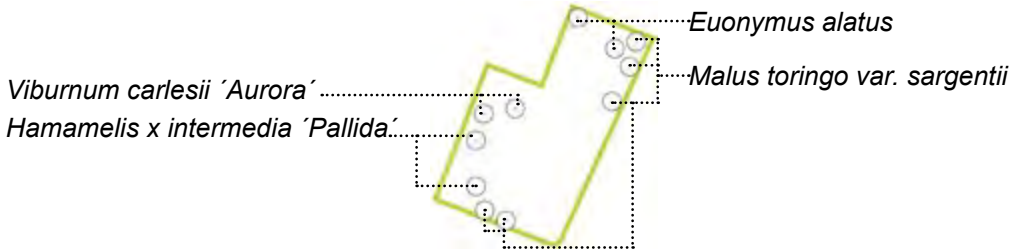
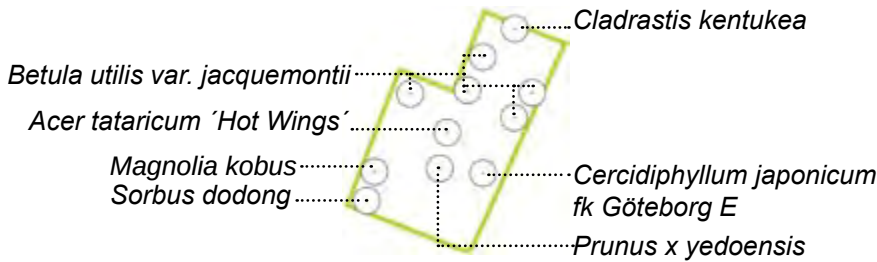
Planteringen står i solsken under hela dagen och är artrik och varierande. Här finns växter av torrängskaraktär och ett Tokyokörbär som erbjuder vårblooming. Besökaren kan komma nära de doftande perennerna genom att ta sig ut på hoppstenarna (se artval på s. 28).

.....Matrixplantering.....
: En matrixplantering består av en eller flera växter som
: effektivt fyller upp tomma ytor, har en lugn färgskala,
: ingen speciell arkitektonisk form men har däremot
: en god struktur under hela säsongen (P. Oudolf & N.
: Kingsbury, 2013, s.99).
:

Principskiss över planteringsskydd.

Vegetationsskikten i Lillkyrkas fickpark

Åkerholmen, fickparkens torrängsplantering. Den är placerad i blickfånget från björkpergolan. Hoppstenar löper genom planteringen för att besökaren ska komma nära växterna.

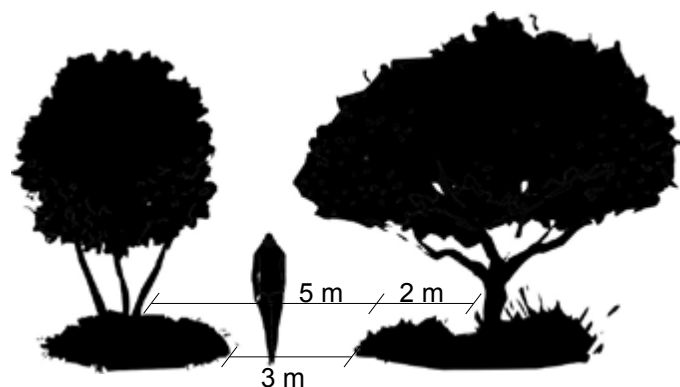

Ängen, är uppbyggd av olika gräs och strukturstarka perenner. Här är det god översiktbarhet. Grupper av formstarka perenner som rudbeckia och växväxter tillför dynamik i planteringarna. Här kan besökare gå och känna på växterna.

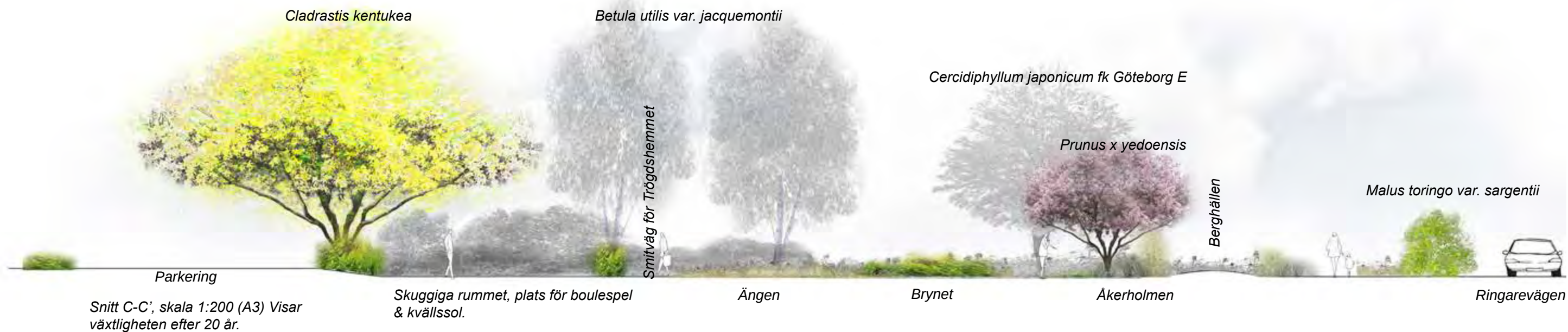
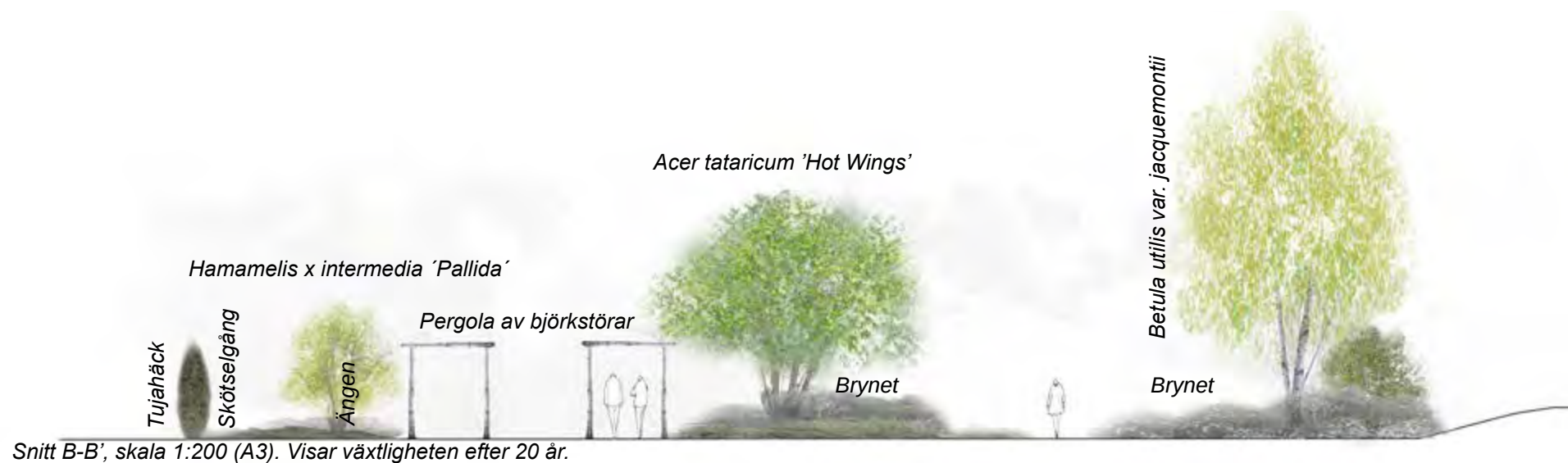
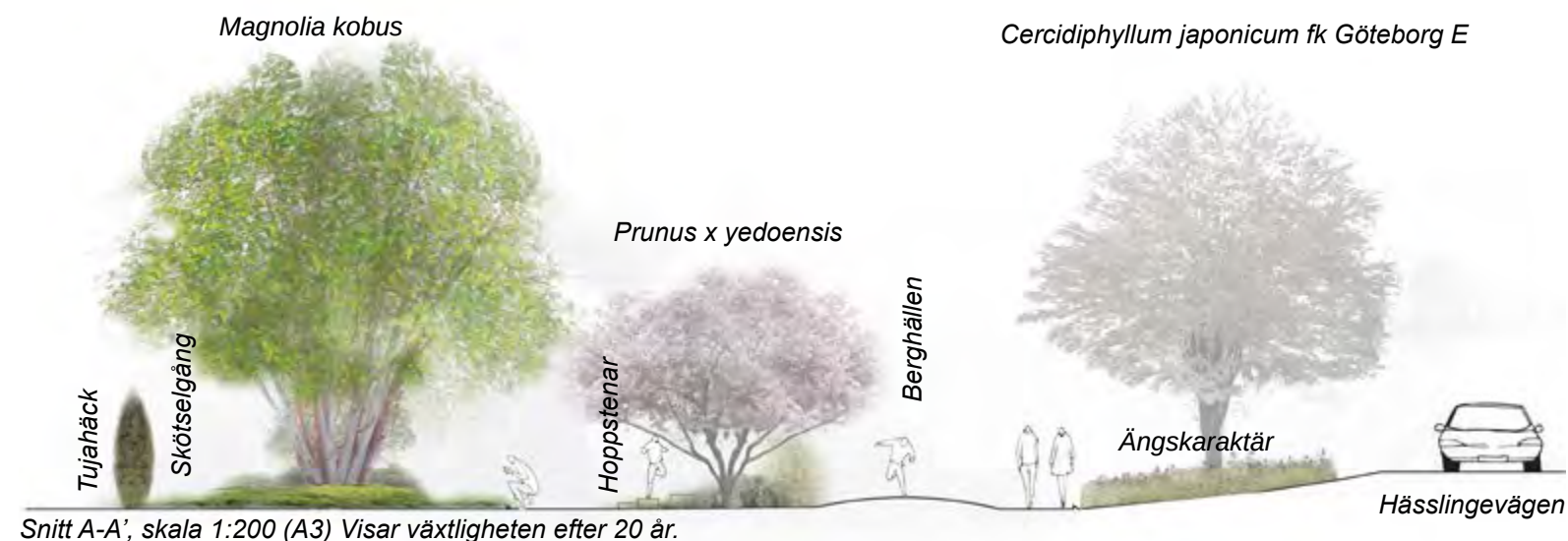
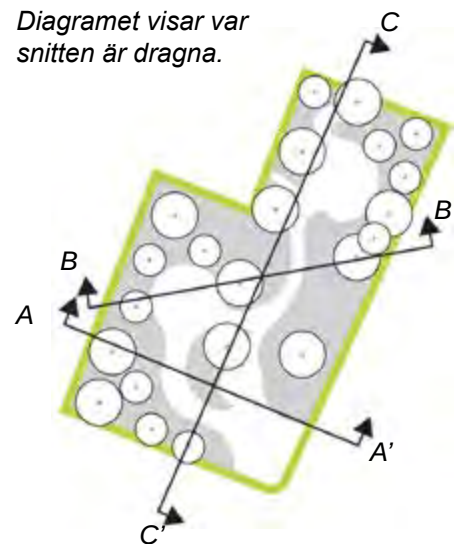
Brynet, lundinspirerade planteringar med stora blad och ljus blomning. Här är genomsläpplig begränsad och planteringarna avskärmar parken från omgivningen.

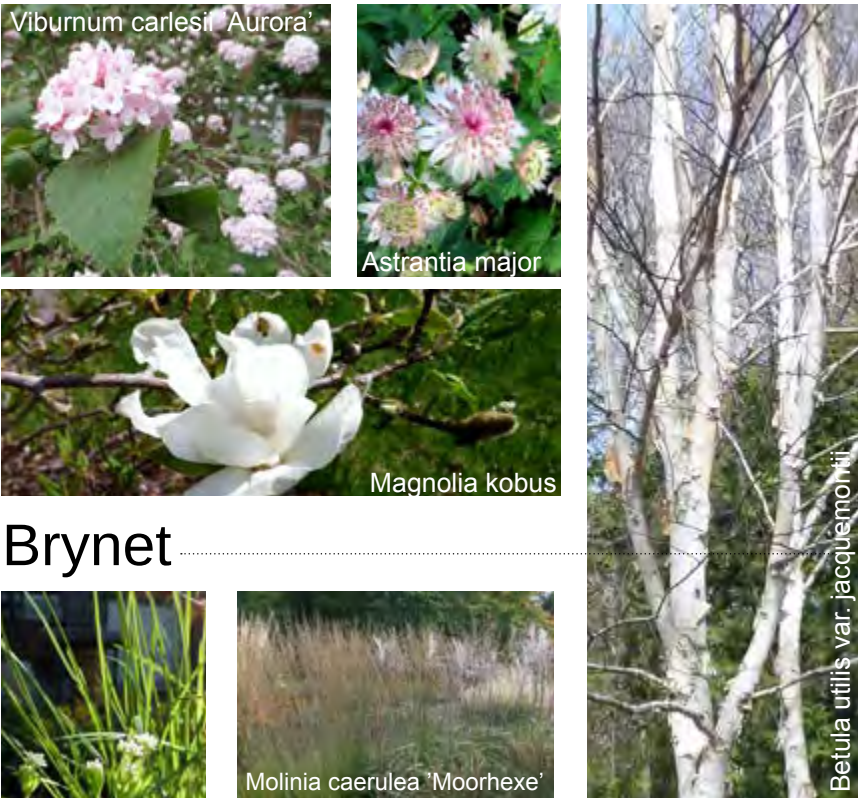
Principskiss över den upplevda rumsligheten. Genom att placera träden ca 2-3 meter in i planteringen skapas ett rum som upplevs större även om gångvägen enbart är 3 meter bred. Detta då rummets "väggar" förskjuts och genomsiktligheten ökar.

Diagrammet visar var snitten är dragna.

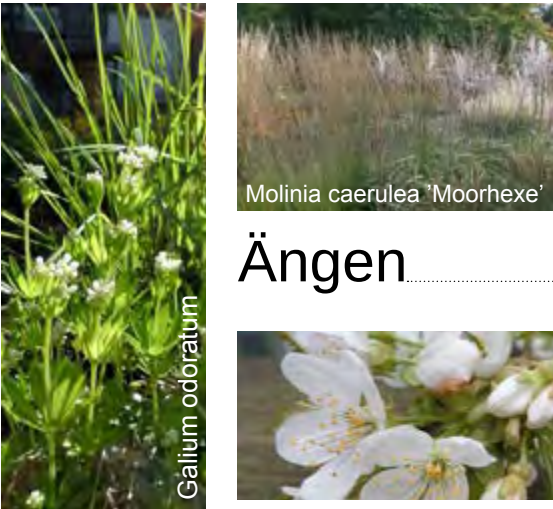

Växtschema

Här redovisas ett växtschema över Lillkyrka fickpark med tänkta träd och perenner. Schemat redogör för vad växten bidrar med i blomning, bladverk samt struktur- och/eller formstarka element.

Brynet

Ängen

- Blomning
- Utmärkande bladverk, färg, form.
- Strukturstarka element, fröställningar, stammar, vippor

Åkerholmen

VÄXTER	VÅR	FÖRSOMMAR	MIDSOMMAR	SENSOMMAR	TIDIG HÖST	SEN HÖST	VINTER
Betula utilis var. jacquemontii							
Cladrastis kentukea							
Magnolia kobus							
Sorbus 'Dodong'							
Clematis 'Paul Farges'							
Euonymus alatus							
Hamamelis x intermedia 'Pallida'							
Malus toringo var. sargentii							
Viburnum carlesii 'Aurora'							
Aconitum napellus							
Actaea simplex 'Brunette'							
Alchemilla mollis							
Anemone nemorosa 'Bracteata'							
Astrantia major 'Roma'							
Brunnera macrophylla 'Jack Frost'							
Galium odoratum							
Geranium macrorrhizum 'Spessart'							
Hosta sieboldiana 'Elegans'							
Luzula sylvatica							
Paeonia lactiflora							
Acer tataricum 'Hot Wings'							
Cercidiphyllum japonicum fk Göteborg E							
Astrantia major 'Moulin Rouge'							
Bistorta officinalis							
Calamintha nepeta 'Blue Cloud'							
Echinacea purpurea 'Green Edge'							
Echinacea purpurea 'Magnus'							
Geranium pratense 'Mrs Kendall Clark'							
Knautia macedonica							
Molinia caerulea 'Moorflamme'							
Sanguisorba officinalis							
Sesleria heuffleriana							
Prunus x yedoensis							
Actaea simplex 'Pink Spike'							
Alchemilla alpina							
Anemone x hybrida 'Whirlwind'							
Artemisia smithiana 'Nana'							
Aster macrophyllus 'Twilight'							
Bistorta affinis							
Calamintha nepeta 'Blue Cloud'							
Echinacea purpurea 'Tiki Torch'							
Geranium 'Rozanne'							
Molinia caerulea 'Moorhexe'							
Nepeta faassenii 'Walkers Low'							
Oreganum vulgare 'Aureum'							
Salvia nemorosa 'Ostfriesland'							
Sanguisorba officinalis							
Tulipa sylvestris							

Reflektion

Målet med min gestaltning av en fickpark i Lillkyrka var att skapa en park anpassad till dess omgivningar. Det försökte jag att uppnå med hjälp av inspiration från kringliggande landskap, entréer i anknytning till aktiva stråk och arbeta med siktlinjer in i och utifrån parken.

Eftersom parken är placerad så pass centralt har den goda förutsättningar att kopplas samman med kringliggande stråk och olika aktiviteter såsom idrottsevenemang och utflykter. Platsens läge bidrar alltså till att fickparken kan bli en del av den vardagliga utomhusvistelsen. Själva parken är delvis öppen för att motverka den privata känslan som råder på platsen idag, men den erbjuder också slutna rumsligheter för besökaren som söker avkoppling.

I början av det gestaltande arbetet användes modell som metod. Med hjälp av modellen kunde jag undersöka hur träd och annan större vegetation borde placeras för att förstärka eller ändra befintliga siktlinjer. Modellarbetet underlättade förståelsen för de olika rummen inom parken och deras storlek. Eftersom modellen enbart gjordes i vita material (för att alla ytor skulle ges samma fokus) gav den inte en fullständig bild av hur den framtida parken skulle kunna se ut. De vita formerna och strukturerna visade tydliga volymer men en viss del av parkens karaktär gick förlorad och var tvungen att visas med hjälp av skisser, snitt och perspektiv.

Utan modellen som arbetsmetod är det troligt att parken hade fått en annan utformning. Om träden hade bortprioriterats hade parken antagligen fått en tydligare avgränsning i form av till exempel en häck istället.

Då hade orienteringen mot parkens entréer varit ännu viktigare eftersom en inramande häck skulle kunna separera fickparken från kringliggande gräsytor istället för att bjuda in besökaren med hjälp av siktlinjer.

Eftersom Lillkyrka är en liten ort med relativt få invånare jämfört med Enköpings tätort anser jag att det finns ett stort värde i att sammanlänka befintliga grönytor med varandra, dels för att underlätta skötsel av flera ytor men även för att skapa ytor som är lättillgängliga för många. Min förhoppning är att en yta i närhet till många andra målpunkter lättare kan bli en mötesplats där flera olika aktiviteter kan samlas.

Lillkyrka är en av de kransorter som förväntas avfolkas i framtiden. Att vi trots detta valde att placera en fickpark här berodde både på kommunens önskemål om detta och att vi ansåg att alla ska få känna delaktighet i Enköpings parkidentitet. En fickpark i Lillkyrka skulle kunna hjälpa till att marknadsföra orten som en del av parkstaden Enköping och på så vis möjliggöra framtida tillväxt och etablering av

mindre företag som exempelvis en bensinmack.

Konceptet inspirerades ifrån Lillkyrkas omgivning vilket var tänkt att stärka gestaltningens plats i orten.

Fokus hade kunnat läggas på andra aspekter i och med gestaltningen. En väldigt extrem fickpark, till exempel en park fylld med stora, röda legobitar, kunde ha lockat fler turister som vanligtvis uppehåller sig i tätorten men frågan är om parken då hade kunnat ses som platsanpassad? I detta fall valde jag att gestalta för invånarna i Lillkyrka vilket resulterade i en fickpark inspirerad av omgivande landskap.

Gestaltningförslaget innehåller många olika växtarter. För att förhindra att platsen skulle upplevas som plottrig var det viktigt att växterna skulle harmonisera och skapa en stiliserad avspiegling av naturen. Tanken bakom växtvalen är att de ska förstärka de olika karaktärerna och skapa en dynamik över hela året. Förhoppningen är även att fickparken i Lillkyrka ska fungera som en inspiration till hemträdgården, eftersom majoriteten av ortens invånare bor i villa med egen trädgård, vilket medför att det finns ett behov av olika typer av växter.

Parkens form togs fram med hjälp av tidskisser och frimärksskisser där jag undersökte olika formspråk. Det kantiga upplevdes alldeles för statiskt, nästan som om parken rättade sig i villatomtstrukturen vilket stärkte den privata känslan på platsen. Den organiska formen var mer inbjudande och en kontrast mot de angränsande bilvägarnas dragning.

Rummens storlek i fickparken togs delvis fram utifrån Jan Gehls (2010) upplevelseteorier. Där framgår det att människan börjar observera detaljer inom 20 meters avstånd. Men rummen bör också rymma fler utvalda funktioner. Som till exempel sittplatser, möjlighet för spel och så vidare. Storleken motiverades också av det faktum att människor ska kunna passera varandra utan att känna att de inkräktar i en annan parkbesökarens privata sfär. Däremot fick rummen i parken inte vara så stora att upplevelsen av växterna förtogs.

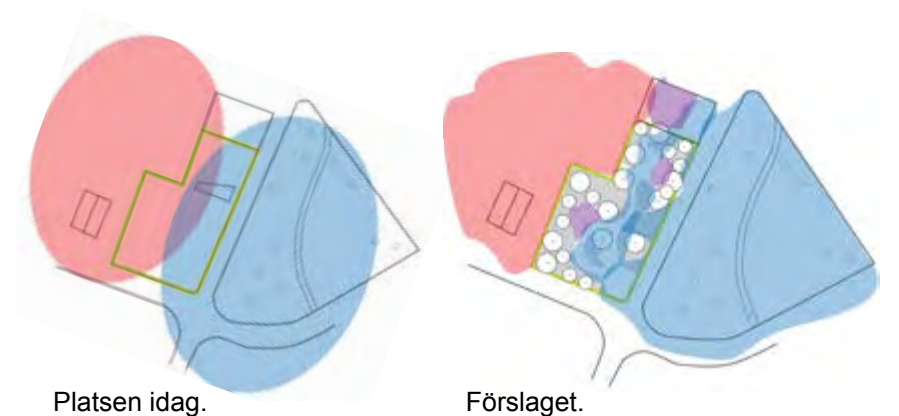
Eftersom Lillkyrka idag saknar parkmiljöer med prydnadsvärden ansåg jag det viktigt att fickparken fyller den funktionen.

Att kombinera parken med möjligheter till fika, avkoppling, boulespel och lek ser jag som ett sätt att aktivera orten och platsen.

Mitt mål med gestaltningen var att flödet genom parken skulle vara harmoniskt och att stråkens form skulle bidra till att rumsligheterna skiftar mellan öppet och slutet. Parkens centrala läge i orten gör också att den kan kopplas samman

med kringliggande stråk. Då orten inte är tungt trafikerad är bilvägen inget stort hinder. Däremot skulle trottoarer och ett övergångsställe öka orienterbarheten till parken och stärka dess position i Lillkyrka ytterligare.

Förhoppningsvis blir parken ett komplement till ortens andra grönytor. Lillkyrka innehåller goda närströvsområden och öppna flexibla grönytor, men med fickparken erhåller orten även en park med starka prydnadsvärden. Målet är att parken kan inkluderas i det vardagliga livet och användas som en plats för rekreation, inspiration, en del av promenadslungan, för fikastunder eller liknande.

Innan gestaltningen upplevdes platsen delvis privat (rött) och till viss del offentlig (blått). Förslaget tar bort en del av den privata känslan som fanns från början och gör parken mer offentlig (blått) med halvprivat rumsligheter (lila).

Gestaltningförslag -Västerledens Fickpark, av Jessica Ingelsson

Västerledens fickpark är till för de boende i Galgvreten-Lillsidan. Här ska det finnas platser för att umgås och träffas, men även platser som erbjuder lugn och ro eller möjlighet att bara sitta och njuta av den värmande vårsolen. Här kan man spela ett parti schack under sena sommarkvällar eller öva balansgång längst parkens slingrande mur.

Kanske stannar grannarna till för att prata lite innan de fortsätter sin väg hemåt.

Parken är stor och delas upp med hjälp av en genomgående mur som skapar utrymme för många besökare samtidigt. Rummen har olika egenskaper för att passa så många brukare som möjligt. Västerledens fickpark ska vara till för alla och fungera som stadsdelens nya offentliga mötesplats med en tydlig känsla av medelhav för att skapa associationer till semester och ge Enköping en park som skiljer sig från befintliga parker.

Val av plats

Valet föll på den identifierade platsen intill Västerleden i stadsdelen Galgvreten-Lillsidan, Enköpings mest folktäta stadsdel, eftersom den i dagsläget inte har någon fickpark. Majoriteten av invånarna i stadsdelen bor i lägenhet, utan trädgård. Platsen kan idag upplevas som otrygg nattetid på grund av befintlig vegetation. Jag såg det som en spännande utmaning att gestalta en park där trygghetsaspekten skulle påverka både former och växtförslag då jag vanligtvis har en förkärlek för frodiga, lummiga parker med täta häckar och trädkronor.

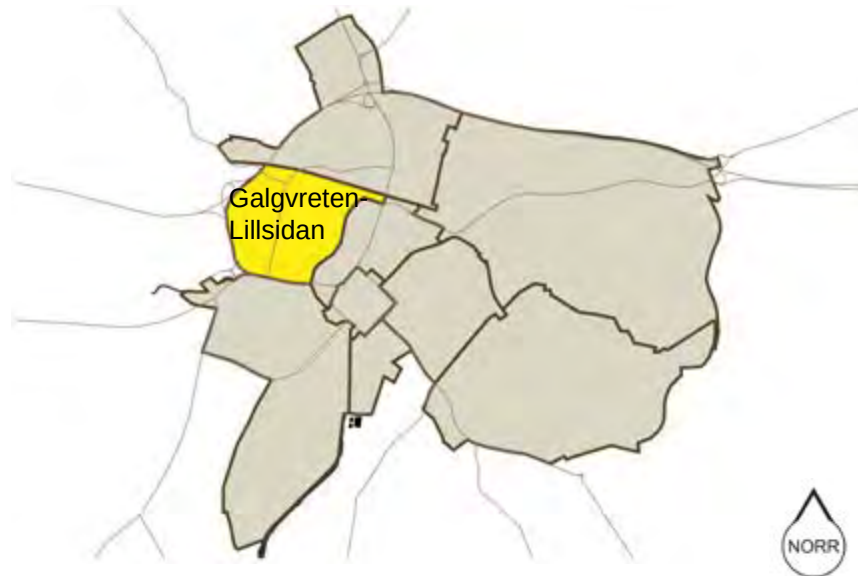
Ytan är stor och långsträckt. En massiv transformatorstation är belägen på en punkt som är högre än själva platsen och ger en känsla av storskalighet när man vistas på den avlånga ytan.

Fördjupad inventering

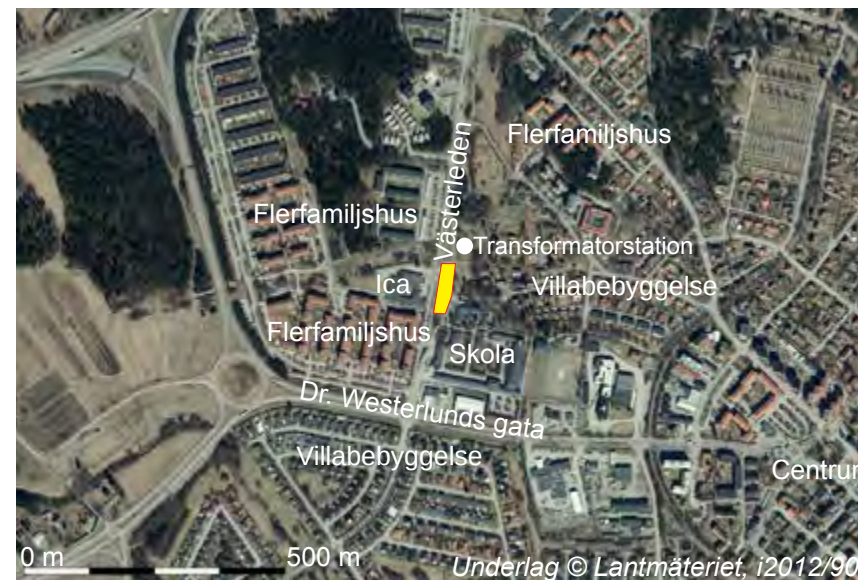
Platsen ligger mellan en vältrafikerad väg (Västerleden) och flera gång- och cykelvägar som knyts samman i en knutpunkt i norr. Dessutom finns här flera målpunkter så som Ica, Västerledsskolan, flerfamiljshus, villaområden och en mack i närheten.

Den befintliga vegetationen är delvis i dåligt skick och platsen är idag täckt av gräsmatta. Hela ytan ligger i en lutning med högsta punkten i norr. I söder finns en gångtunnel under Västerleden.

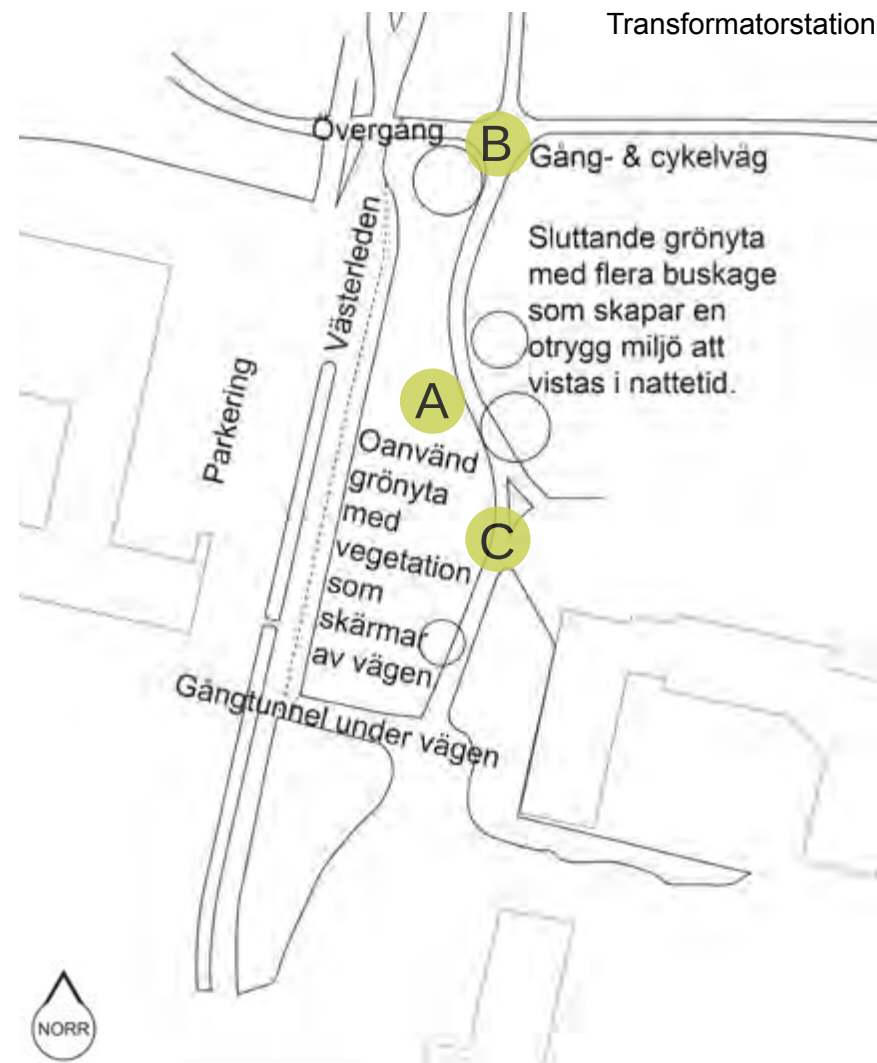
Norr om platsen ligger i dag en transformatorstation som många elledningar leder till. Österut ligger Västerledsskolan, en målpunkt för stadsdelens yngre invånare.

Galgvreten-Lillsidan i förhållande till Enköpings tätort. Stadsdelen ligger nära centrum och har i dagsläget ingen egen fickpark.

Den utvalda platsen (gult område på kartan) ligger nära mataffären ICA och Västerledsskolan. Precis intill ytan går en vältrafikerad väg (Västerleden).

Inventeringskarta över platsen.

A En av de oanvända delarna av den befintliga platsen. Ytan består av gräsmatta och blandade buskage.

B En av platsens entréer. Sikten begränsas på grund av de täta buskagen.

C Befintlig vegetation som delvis är i dåligt skick och bör rensas bort. Bilden visar även befintlig gång- och cykelvägs dragning.

Analys

Platsen kan, nattetid, uppfattas som otrygg med mörka buskage, dålig belysning och gångtunneln under vägen i söder (se inventeringskarta på föregående sida). Men dess placering, intill aktiva stråk och i närheten av bostäder, serviceboende, affär och skola gör den till en mycket lovande plats för en fickpark.

Barriärer

Området har flertalet barriärer, elledningarna och transformatorstation i norr skapar en visuell barriär som stör intrycket av platsen och ger en upplevelse av en större skala. Dessutom skapar vegetationen intill Västerleden och själva vägen Västerleden barriärer som är svåra att korsa. Det går att ta sig över Västerleden högst upp i norr via ett övergångsställe och längst ned i söder via en tunnel under vägen.

Stråk

Platsen har flera starka stråk som är värda att bevara eftersom de används i så hög grad medan den befintliga vegetationen kan uppfattas som otäck nattetid på grund av täta buskage och dålig belysning och bör tas bort eller gallras ur.

Noder

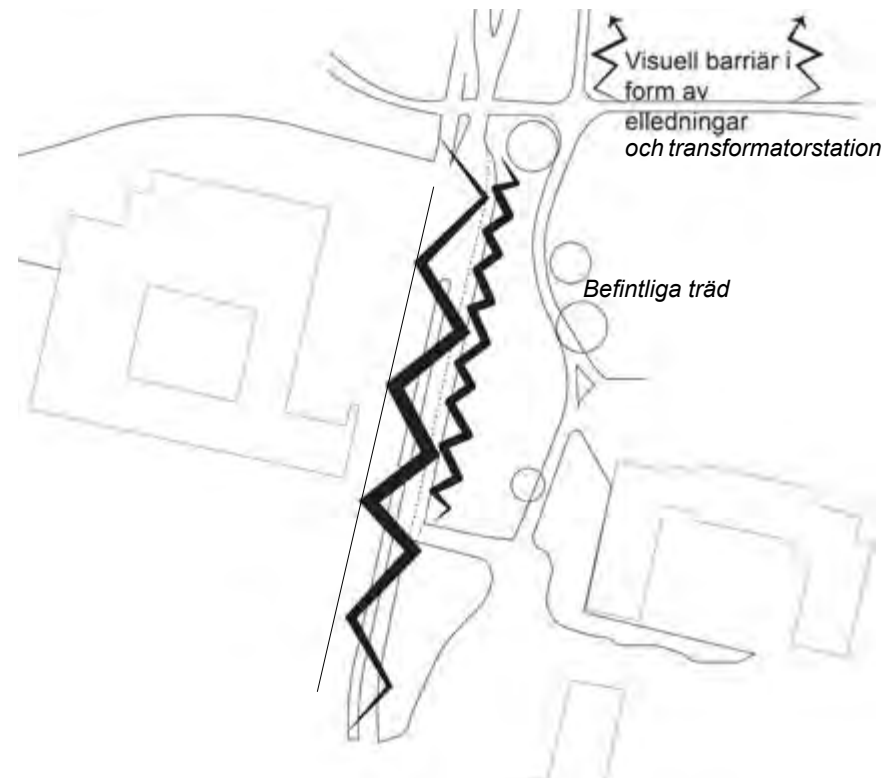
Knutpunkterna finns på flertalet ställen men den absolut starkaste finns i norr och kopplar samman flera välanvända gång- och cykelstråk.

Landmärken

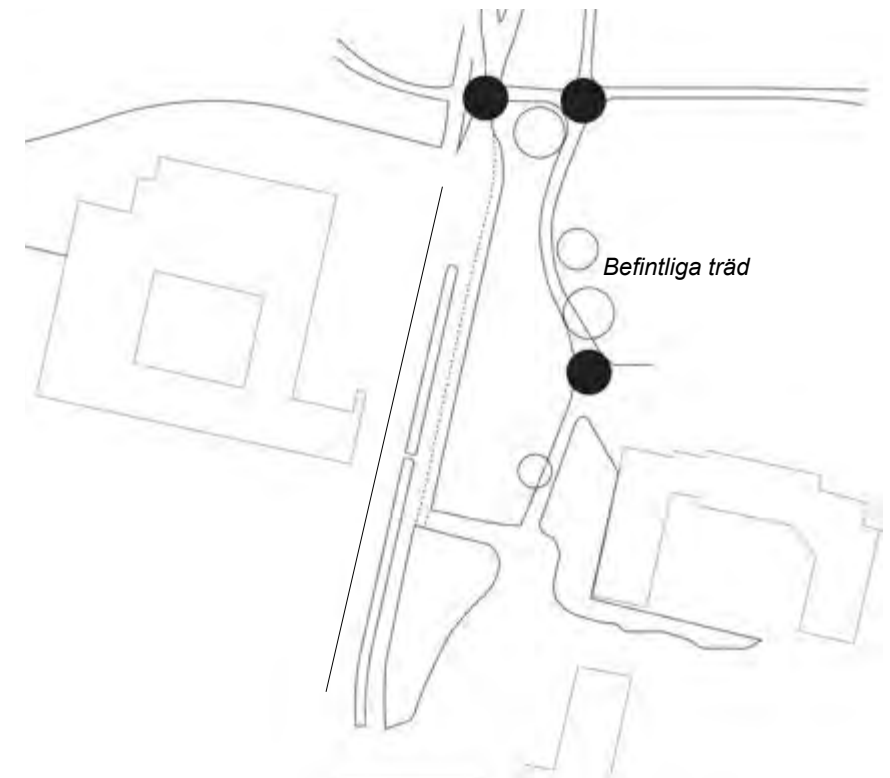
Platsens närmaste landmärken är dels Ica-butiken på andra sidan gatan och dels skolan åt sydost. Transformatorstationen kan även den ses som ett stort landmärke utifrån orienteringssynpunkt då den syns på långt håll.

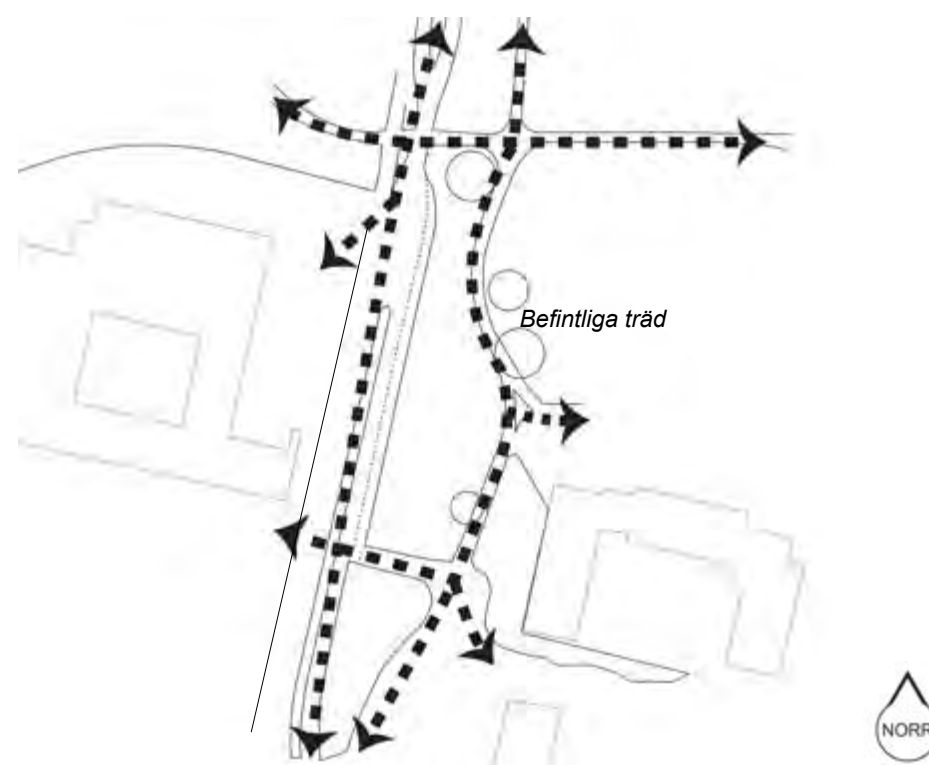
Transformatorstationen, och elledningarna som utgår från den kan både ses som en visuell barriär och ett landmärke.

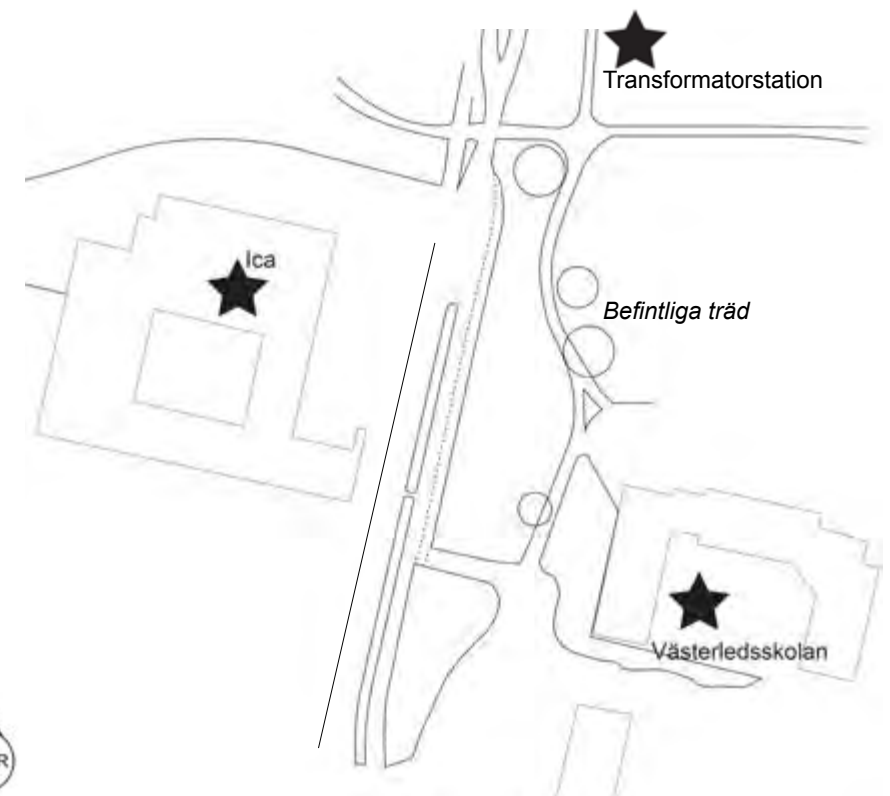
Barriärer (visuella, i form av väg samt vegetation)

Noder (knutpunkter)

Stråk

Landmärken.

Program

Gestaltningssprogrammet gick till stor del ut på att väga upp platsens stora skala, knyta samman den avlånga formen så att hela ytan uppfattas som samma park samt att skapa en trygg, öppen och dekorativ fickpark anpassad för det som är Enköpings stadsdel med störst antal invånare.

Som programskissen nedan visar behövs viss avskärmning mot vägen Västerleden för att skapa en tydlig inramning, samt öppna ytor för lek, spel och mindre evenemang där Galgvretenborna kan träffas och umgås. Genom hela ytan behövdes ett element som skulle koppla samman platsen och bjuda in till lek och vila på samma gång, för att nå så många olika brukare som möjligt.

Koncept

Vid gestaltningen arbetade jag utifrån koncept. Inspirationen till fickparken grundades i ett medelhavstema med olivlundar, terracottakrukor, pelargoner, röda klätterrosor och vitmålade murar.

Konceptets roll vid växtvalen gav en stor del torktåliga och småbladiga växter så som lavendel, nepeta och kärlekspelargoner.

Formen inspirerades av böljande, mjuka, lavendelfält och den befintliga platsens formspråk.

Att parken arbetades fram utifrån ett medelhavstema berodde på att ingen sådan park finns i Enköping idag, och eftersom fickparkerna ska inspirera besökaren är det viktigt att de når till så många olika målgrupper som möjligt, och i och med det skiljer sig från varandra.

Färgmässigt är en stor del av växtligheten grågrön, som ett resultat av de torktåliga, smalbladiga växterna. Medan andra material, så som murar, pergolor och markmaterial är ljusa eller vita. De växter som fungerar som accenter i parken lyser upp med klarröda eller orangea färger medan en stor del av resterande perenner blommar i blått och lila över hela säsongen.

Västerledens fickpark med medelhavstema ska kunna kopplas till stadsdelens invånare och deras ursprung och behov samt öka igenkänningsfaktorn på platsen och skapa associationer till semestrar utomlands.

Parken ska ha många olika ytor att umgås på, för mer storskalig lek eller bara ett lugnt parti schack i eftermiddagssolen.

Inspirationsbild som visar, för medelhavet, typiska vita väggar och utplacerade terracottakrukor. Bild: ©Sara Barnard 2014

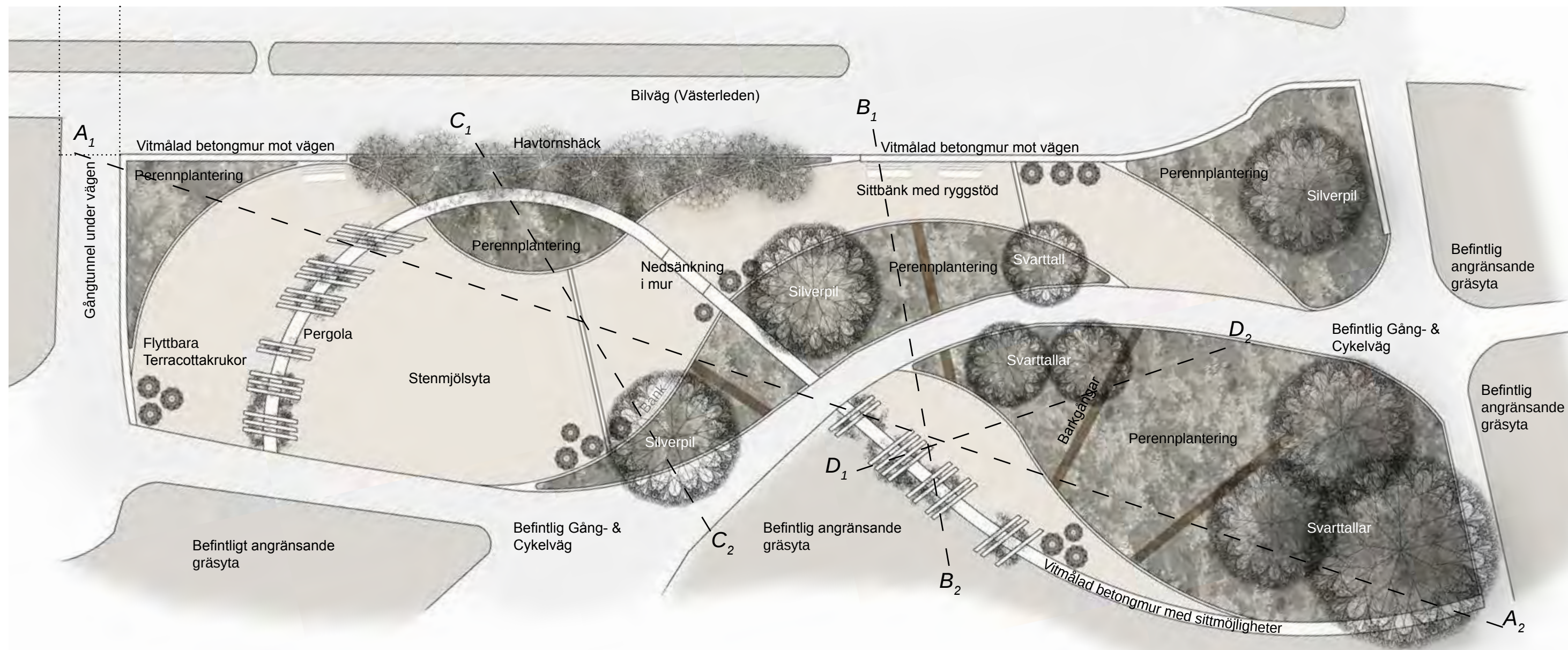
Lavendels aromatiska blad, formstarka växtsätt och blommor ger ett böljande intryck genom hela parken.

Nepetans blågröna blad ska väcka associationer till medelhavet och dess torra natur. Kärlekspelargoner ska ge röda färgstänk i det blågröna.

Blommande nepeta ger parken färg och gynnar även insekter. Prydnadsgräs skapar en jämn textur över hela året

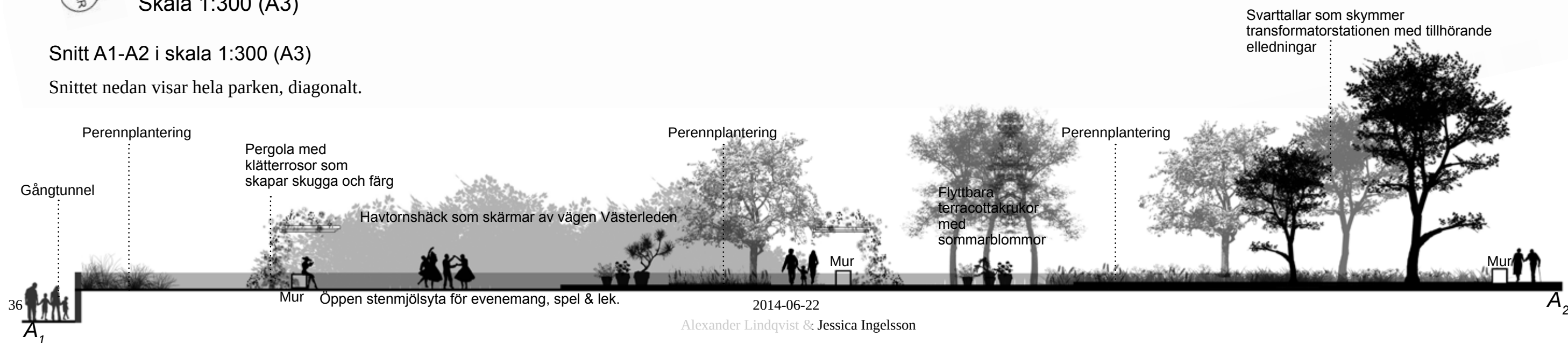

Illustrationsplan

Skala 1:300 (A3)

Snitt A1-A2 i skala 1:300 (A3)

Snittet nedan visar hela parken, diagonalt.

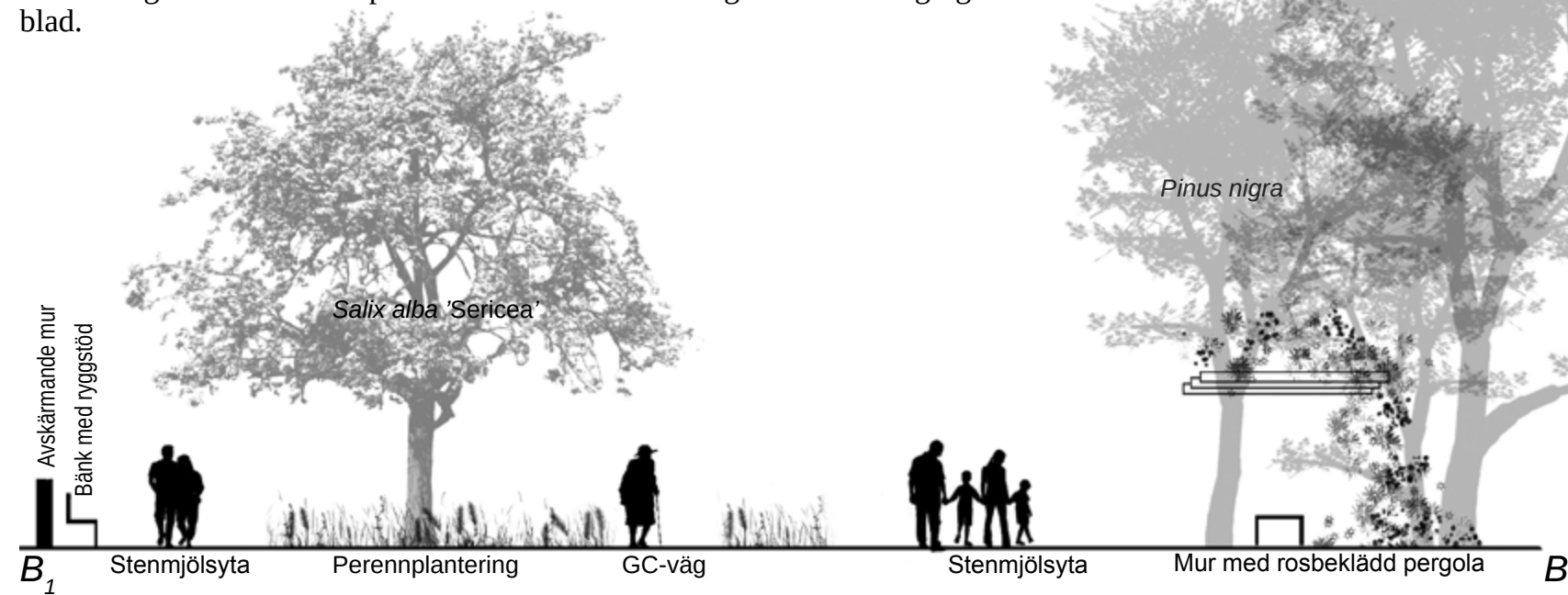
Svarttallar som skymmer transformatorstationen med tillhörande elledningar

2014-06-22

Alexander Lindqvist & Jessica Ingelsson

Snitt B1-B2 i skala 1:150 (A3)

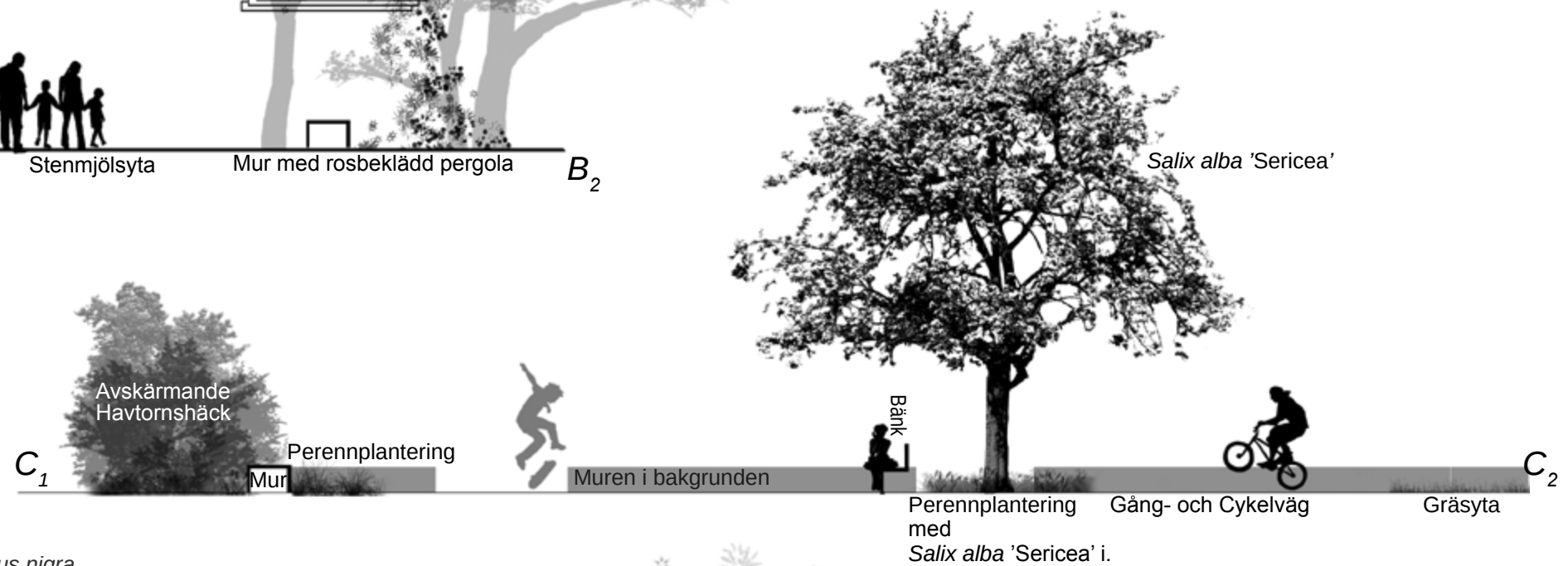
Snittet nedan visar träden (silverpil och svarttall) i parkens norra del, som ska bryta den starka, visuella, kontakten mellan den befintliga platsen och transformatorstationen som idag skapar en visuell barriär. Trädens lite gråa och smalbladiga karaktärer ska påminna om olivträden kring medelhavets grågröna blad.

Snitt C1-C2 i skala 1:150 (A3)

Snittet nedan visar havtornshäcken samt murens funktion som sittplats och lekredskap.

Murens form grundar sig i den befintliga cykelvägen eftersom en fickpark alltid ska vara anpassad till platsen den är belägen på. De mjuka formerna kommer även ifrån lavendelfältens mjuka böljningar.

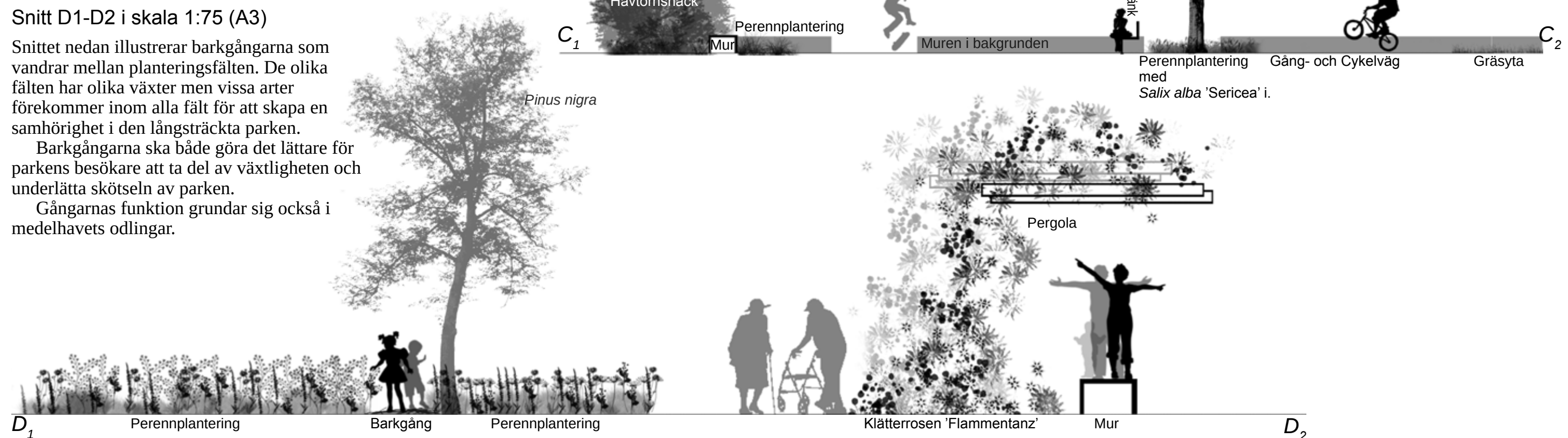

Snitt D1-D2 i skala 1:75 (A3)

Snittet nedan illustrerar barkgångarna som vandrar mellan planteringsfälten. De olika fälten har olika växter men vissa arter förekommer inom alla fält för att skapa en samhörighet i den långsträckta parken.

Barkgångarna ska både göra det lättare för parkens besökare att ta del av växtligheten och underlätta skötseln av parken.

Gångarnas funktion grundar sig också i medelhavets odlingar.

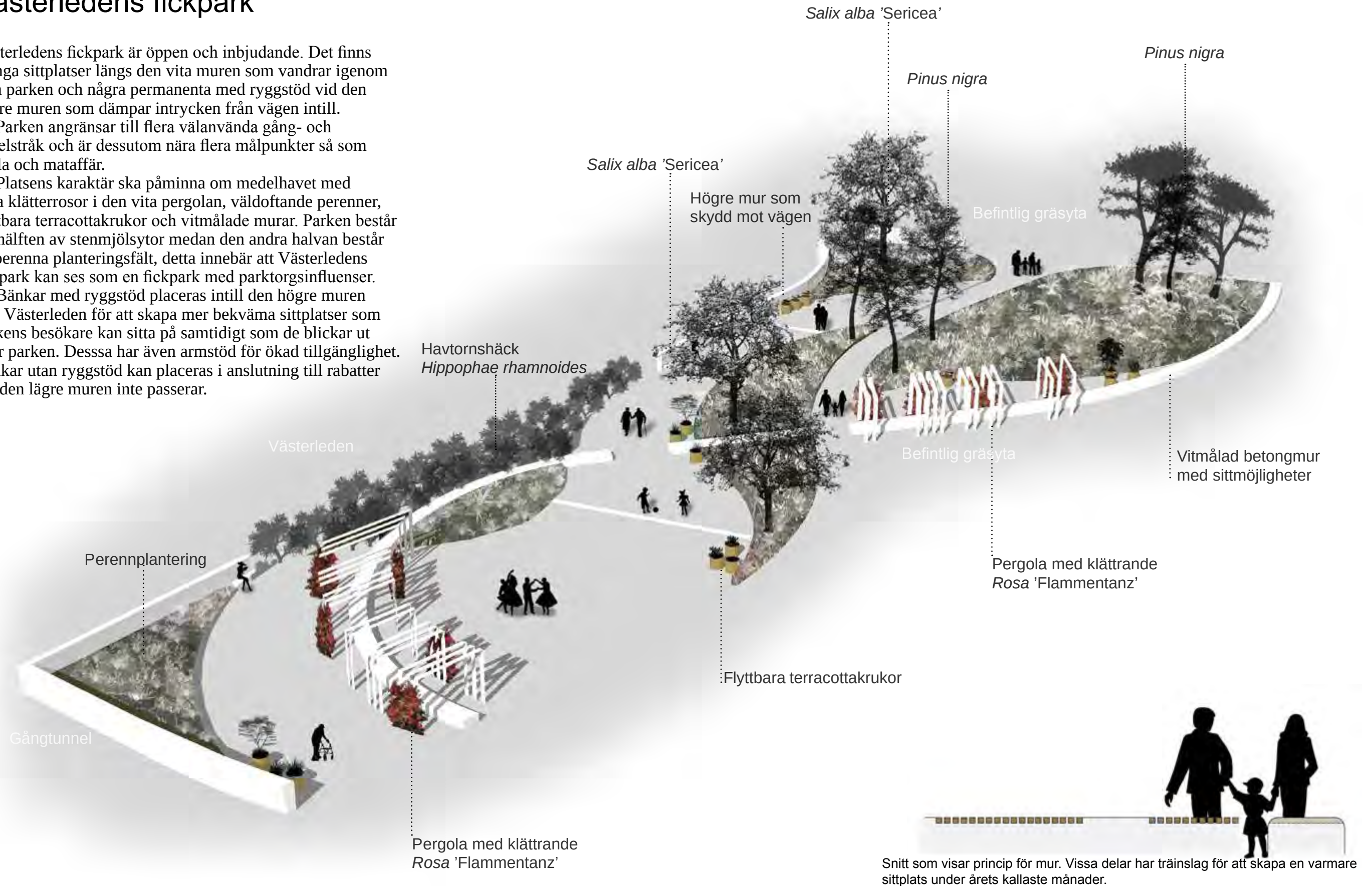
Västerledens fickpark

Västerledens fickpark är öppen och inbjudande. Det finns många sittplatser längs den vita muren som vandrar igenom hela parken och några permanenta med ryggstöd vid den högre muren som dämpar intrycken från vägen intill.

Parken angränsar till flera välanvända gång- och cykelstråk och är dessutom nära flera målpunkter så som skola och mataffär.

Platsens karaktär ska påminna om medelhavet med röda klätterrosor i den vita pergolan, väldoftande perenner, flyttbara terracottakrukor och vitmålade murar. Parken består till hälften av stenmjölsytor medan den andra halvan består av perenna planteringsfält, detta innebär att Västerledens fickpark kan ses som en fickpark med parktorgsinfluenser.

Bänkar med ryggstöd placeras intill den högre muren mot Västerleden för att skapa mer bekväma sittplatser som parkens besökare kan sitta på samtidigt som de blickar ut över parken. Dessa har även armstöd för ökad tillgänglighet. Bänkar utan ryggstöd kan placeras i anslutning till rabatter där den lägre muren inte passerar.

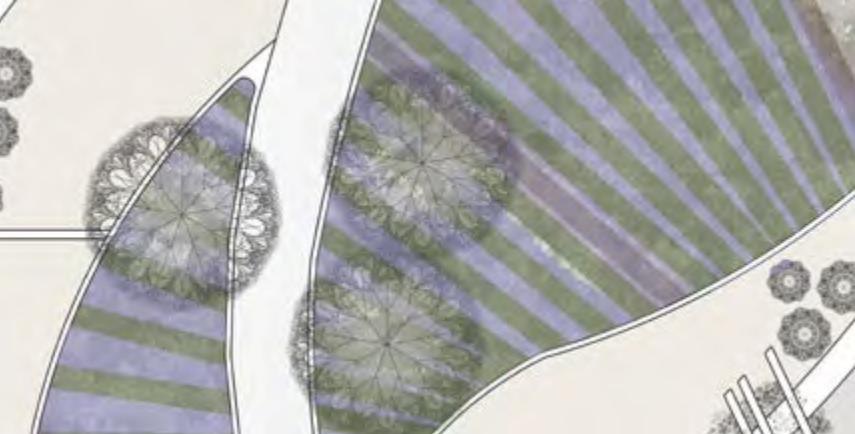

De perenna fälten

För att knyta an till medelhavstemat och böljande lavendelfält placeras perennerna i rader (innehållande samma art) parallellt med barkgångarna igenom ytorna. Men det är olika arter på olika sidor av gångarna för att skapa mer varierade miljöer att vandra igenom.

Alla perenna planteringar har liknande växtrader. Vissa växtval återkommer i varje yta för att skapa en tydlig känsla av samhörighet medan andra endast finns inom vissa för att skapa liv och variation över de olika årstiderna inom parken.

De klättrande ’Flammentanz’-rosornas uppgift är att pryda de vita pergolorna med djupt röda rosor som vandrar igenom parken och skapar skugga under pergolan.

Planteringsprincip. Perennerna planteras i rader parallellt med barkgångarna. Gång- och cykelvägen ska skära igenom planteringsytorna, därför är det samma arter på båda sidorna. Raderna ska ge känslan av stora fält och struktur. Växternas höjder varierar mellan raderna för att det ska bli mer liv i ytan och för att besökaren ska kunna upptäcka nya arter när hen går omkring i parken.

Träden & buskarna

Trädvalen är inspirerade av olivträdens grågröna, smalbladiga karaktär. De som är placerade i parkens norra del (och i och med det på den högsta punkten) har som uppgift att skymma den stora transformatorstationen. Resterande träd har som uppgift att skapa en tydligare rumskänsla med hjälp av kronornas takbildning. Havtornshäckens orangea bär lyser upp parken under hösten när rosor och sommarblommor har blommat ut medan svarttallarnas barr skänker parken grönska även vintertid.

Sommarblomsplanteringar

Sommartid kommer de flyttbara terracottakrukorna att fyllas med växter som ger känslan av medelhav. Som exempelvis mörkröda Kärlekspelargoner, riktiga olivträd som förvaras inomhus vintertid, snötörel och stipa.

Krukorna är upp till en och en halv meter höga, för att möta upp platsens stora skala.

VÄXTLISTA PERENNER

<i>Agastache</i> 'Black Adder'
<i>Agastache</i> 'Blue Fortune'
<i>Anemone tomentosa</i> 'Robustissima'
<i>Artemisia abrotanum</i>
<i>Artemisia schmidtiana</i> 'Nana'
<i>Calamagrostis x acutiflora</i> 'Karl Foerster'
<i>Calamintha nepeta</i> 'Blue Cloud'
<i>Dianthus plumarius</i> 'Linda'
<i>Echinops bannaticus</i> 'Albus'
<i>Geranium sanguineum</i> 'Album'
<i>Geranium sanguineum</i> var. <i>striatum</i>
<i>Gypsophila paniculata</i>
<i>Lavandula angustifolia</i> 'Dwarf Blue'
<i>Monarda</i> 'Beauty of Cobham'
<i>Nepeta faassenii</i> 'Walkers Low'
<i>Origanum laevigatum</i> 'Herrenhausen'
<i>Origanum vulgare</i> 'Compactum'
<i>Salvia nemorosa</i> 'Caradonna'
<i>Salvia nemorosa</i> 'Ostfriesland'
<i>Scabiosa caucasica</i> 'Perfecta Alba'
<i>Stachys byzantina</i> 'Silver Carpet'
<i>Thymus x citriodorus</i> 'Aureus'
<i>Thymus pseudolanuginosus</i>
<i>Thymus serpyllum</i> 'Albus'
<i>Thymus serpyllum</i> 'Splendens'
<i>Veronica spicata</i> 'Silberteppich'
<i>Veronicastrum virginicum</i> 'Alba'

VÄXTLISTA TRÄD & BUSKAR

<i>Hippophae rhamnoides</i>
<i>Pinus nigra</i>
<i>Rosa</i> 'Flammentanz'
<i>Salix alba</i> 'Sericea'

Väldoftande kungsmynta.

Silverskimrande krypmalört.

Stenkyndeln älskas av bin och humlor.

Belysning & trygghetskänsla

Eftersom platsen idag kan upplevas relativt otrygg är en god belysning av den öppna parken ytterst viktigt för att besökare även ska våga ta den här vägen nattetid.

För att skapa en känsla av att det inte finns mörka vrår att gömma sig i lyser omringande mur upp. Belysningen är ingjuten i muren och placerad cirka en halv meter ovan marken för att minska risken för att förbipasserande ska bländas av ljuset. Även pergolan är upplyst med ljuskällan högst upp riktad rakt ned på sittytan under (muren).

Gatubelysningen längst Västerleden fungerar som en extra ljuskälla över parken

Parken är mer öppen än många andra fickparker i Enköping, för att underlätta överskådligheten.

Eftersom den är så öppen blir det lättare för parkens besökare att sitta var som helst i parken och känna sig trygga, samtidigt som de har möjligheten att betrakta de som färdas förbi och igenom parken längst de aktiva gång- och cykelstråken.

Material & Funktioner

Materialen i parken är robusta och ljusa, för att skapa en känsla av öppenhet men också för att harmonisera med omgivningen, som exempelvis transformatorstationen i norr och den vältrafikerade Västerleden.

Muren

Muren som vandrar igenom hela parken är en meter bred och cirka en halv meter hög för att vara lätt för parkens besökare att slå sig ned på. Den är gjord i betong och vitmålad. Den ska även fungera som ett lekelement för barn med lite extra spring i benen. Under pergolan har muren vitmålad träinslag i samma nivå som själva muren, för att skapa varmare sittplatser då betong kan bli kallt att sitta direkt på.

Pergolan

Pergolan finns på två ställen i parken, den är gjord av trä, även den vitmålad. I den klättrar rosor för att ge en färgklick i allt det vita, men även för att skapa skugga varma sommardagar.

Pergolan.

Markmaterialet

Markmaterialet består av stenmjöl, för att vara lättillgängligt för alla samt för att förstärka medelhavskänslan.

Planteringarna

Planteringsytorna är stora, perenna fält. Deras massa ska väga upp parkens stora skala. Gång- och cykelvägen ska vandra igenom de blommande fälten, precis som muren. Besökaren ska få en upplevelse av att befinna sig mitt ibland växtligheten.

Belysningen

En stor del av belysningen är riktad mot föremål, så som muren, pergolan, bänkar, träd och ned mot gångvägen eftersom upplysta ytor skapar en känsla av att hela platsen är ljusare. Den kompletteras även av Västerledens gatubelysning.

Barkgångarna

Barkgångarna som skär igenom planteringsytorna ska minska risken för nedtrampade genvägar bland perennerna. De ska dessutom minska risken att besökaren känner sig inträngd där stenmjölsytorna tar slut, och skapa möjlighet att smita iväg mellan de perenna fälten istället. Barkgångarna, liksom muren, ska även dessa väcka de mer lekfulla besökarnas uppmärksamhet.

Barken släpper även igenom vatten och har en neutral färg som smälter in och passar bra ihop med växtligheten. Dessutom underlättar gångarna skötseln av parkens växtlighet.

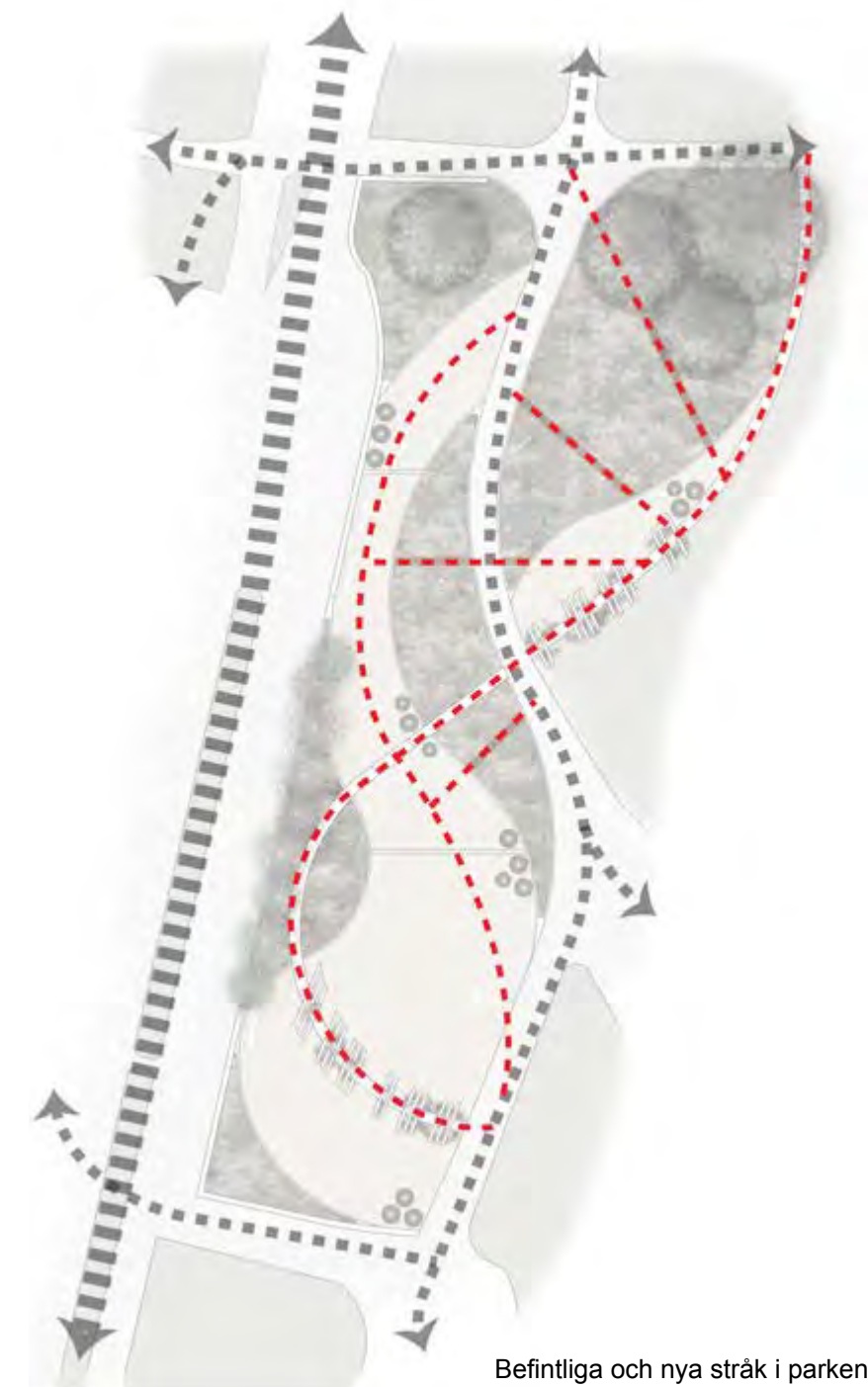
För att gångarna inte skulle bli ett för dominant inslag och synas mer än planteringsytorna i parken minskades antalet ned till fyra.

Barkgångarna underlättar skötsel och minskar risken för nedtrampning av växter.

Rörelsemönster i den nya parken

I Västerledens fickpark kommer platsens befintliga stråk (svart, streckad linje) att bevaras. Dessutom kommer nya stråk (röd, streckad linje) att tillkomma. Ett längst med muren och ett igenom parken, mellan gång- och cykelvägen och bilvägen. De små barkgångarna kommer att skapa möjliga genvägar genom de perenna fälten eftersom en fickpark ska vara anpassad efter befintliga stråk och målpunkter.

Befintliga och nya stråk i parken.

Former & placeringar

Parkens former grundar sig i den befintliga gång- och cykelvägens dragning, eftersom en fickpark ska vara anpassad efter platsen den ligger på. Murens dragning ska skapa flera rum så att många kan vistas i parken samtidigt.

Parkens stråk är desamma som platsens befintliga och utgår från knut- och målpunkter. De har bevarats och förstärkts med hjälp av mur och planteringar. Skillnaden är att besökaren nu även kan välja att ta vägen mellan havtornshäcken och den befintliga gång- och cykelvägen. Parken delas upp i tre terrasser medan gång- och cykelvägen har en jämn lutning, för att knyta an till medelhavsinspirationen och för att skapa en jämn yta vid den nedersta terrassen. Den jämna terrassen underlättar boulespel sommardag eller spolning av stenmjölsytan vintertid, för skridskoåkning.

Murens dragning skapar flera rum i parken. Även själva muren och gång- och cykelvägen, som går genom parken, kan ses som mindre rum där besökarna kan uppehålla sig.

Reflektion

Formspråket under gestaltungsprocessen var mer geometriskt, strikt och fyrkantigt till en början, de rundade formerna och stora fälten dök upp efterhand, och som tidigare nämnt, ur gång- och cykelvägens dragning. Ytan till höger om gång- och cykelvägen var till en början inte med, men växte fram samtidigt som tanken om muren som vandrar igenom ytorna. Besökaren ska, på olika sätt, kunna vandra rakt igenom parken och uppleva den från olika håll. Terrasseringarna var ursprungligen fler och mer oregelbundna, men fler trappsteg hade delat upp platsen i för många delar och riskerat att separera den istället för att knyta ihop den till en enda park.

Trots att Västerledsparken är under en hektar i storlek känns det som en väldigt stor fickpark. Men måste en fickpark vara liten? Inget av kriterierna som togs fram i och med inventeringsarbetet sade någonting om storleken. En av parkens viktigaste förmågor är att den är platsanpassad, skräddarsydd.

Parken är betydligt större än många andra fickparker i Enköping. Men har trots detta flera funktioner som gör den till en fickpark. Den angränsar till flera aktiva stråk och målpunkter, den ramar in av flera murar i olika höjder, den är anpassad efter sin placering i staden. Dessutom varierar de olika rummens funktion och planteringarnas detaljningsnivå. Västerledens fickpark är större än de andra stadsdelarnas och kransorternas fickparker, eftersom stadsdelen Galgvreten-Lillsidan har Enköpings största befolkningstäthet, och eftersom det i dagsläget inte finns en enda park inom stadsdelen. Västerledens fickpark är den storlek som den måste vara för att passa in och för att rymma så många brukare som möjligt. Tack vare att muren delar in parken i flera rum minskar risken för att en besökare ska ta hela parken i anspråk, som det kan vara i Enköpings mindre fickparker. Fickparken ska vara öppen för alla, hela tiden.

Västerledens fickpark har flera styrkor, den ligger nära flera målpunkter, den är stor så många besökare får plats i parken samtidigt, utan att inkräkta på varandras personliga utrymme och den är överskådlig och lättillgänglig.

Från ett socialt perspektiv kan parkens styrka vara att den har potential till att väcka associationer till medelhavet, istället för att vara en typiskt "svensk" park fylld med riddarsporrar, pioner och dagghåpa kan den föra tankarna till varmare breddgrader.

Parkens svagheter är bland annat bristen på stora volymer eftersom besökaren ska känna sig trygg även nattetid och att den inte går att antra från alla sidor. Långsidan längst med Västerleden är till stor del stängd, för att skärma av

trafiken. Vägen har dessutom en refug i mitten för att hindra människor från att rusa rakt ut i vägen.

Det finns många möjligheter med parken, den kan länkas ihop med Enköpings Åpromenad och det gröna stråket som går längst med Västerleden upp till Enöglaskolan för att locka fler till promenad och koppla samman Galgvreten-Lillsidan med resten av staden. Jag tror att sammankopplade parker gör det lättare både för djur och människor att röra sig mellan olika områden. En park som ligger långt ifrån andra riskerar att besökas av bilister snarare än fotgängare och cyklister och kan då skapa segregation snarare än känsla av sammanhållning. Parken kan även fungera som en offentlig samlingsplats, tack vare dess storlek och närhet till exempelvis affär och skola.

Parkens största hot är Västerleden, då den är relativt tungt trafikerad finns risken att ljudet från den blir för högt i parken. Förhoppningen är att muren och havtornshäcken ska dämpa vägens buller och intryck tillräckligt mycket precis som lärkhäcken runt fickparken Munksundskällan gör (se bild nedan). En annan faktor som kan hota parken är om belysningen inte är tillräcklig, då skulle master med strålkastare kunna placeras ut i hörnen med ljuskällor som riktas mot parkens mörkare områden.

De vita murarna skulle kunna locka till klotter och liknande, därför valde jag att föreslå vitmålad betong som inte är så dyr att återställa.

Parken är till för alla, det ska finnas plats för alla generationer och målgrupper. Barn ska kunna leka samtidigt som äldre vilar. Den yngre generationen ska kunna sitta och sola på muren, eller åka skateboard. Barnfamiljer ska kunna leka kull på barkgångarna genom fälten. Muntra pensionärer ska kunna spela boule på stenmjölsytan och vintertid ska Galgvreten och Lillsidans barn kunna åka skridskor på samma ställe.

Förhoppningen är att parken ska kunna användas året om och av så många olika grupper som möjligt, men vilka som kommer att dras till platsen är väldigt svårt att förutse.

Munksundskällan, en fickpark i direkt anslutning till en av Enköpings mest trafikerade vägar. Trots detta fungerar parken bra och vid inventeringen noterade vi att trafiken inte uppfattades som störande.

Diskussion

Syftet med det här arbetet var att gestalta två fickparker i Enköpings kommun samt att genom inventering och analys identifiera lämpliga platser för framtida fickparker inom kommunens stadsdelar och större kransorter. För att göra detta genomförde vi först litteraturstudier och inventeringar inom Enköpings kommun. Dessa undersökningar gav oss goda argument för grönska i staden, i vår närhet och varför behovet av grönskan är stort och inte bör ignoreras. Inventering inom tätortens stadsdelar och i de större kransorterna gav oss en tydligare bild kring var det fanns behov av nya fickparker. Om vi inte hade åkt ut till varje plats hade det troligen varit svårt att uppskatta kransorters och stadsdelars olika behov av fickparker och vart invånarnas mötesplatser låg. Inventeringen ute i fält tog tre veckor och trots att det var en väldigt stor del av tiden vi planerat att ägna åt inventeringen var det värt det eftersom vi fick en bredare och mer tydlig bild av varje plats och dess unika förutsättningar.

Efter genomförda inventeringar kunde vi välja ut varsin plats att gestalta fickparken på. En av dessa låg inom tätorten (Galgvreten-Lillsidan) och den andra låg i en kransort (Lillkyrka). Detta för att undersöka hur och om gestaltungsprocesserna skulle vara likartade oberoende av plats, samt för att försöka reda i om en fickpark i kransorten ter sig likadan som i en stadsdel. Det vi kom fram till var att oavsett plats är det viktigt att fickparken anpassas till just den platsen. Detta medför då att varje fickpark blir unik och platsspecifik. En slutsats som kunde dras var att majoriteten av målgrupperna i de olika kransorterna är villaägare eller boende på serviceboenden medan invånarna i de olika stadsdelarna har betydligt mer skilda bostadsformer så som flerfamiljshus och villor. Alltså kan troligen kransortsfickparker oftast fungera som inspirationskällor och komplement till villaträdgården medan stadsdelsfickparker bör fungera mer som bostadsnära natur och ersättare av en privat trädgård.

Därför kan inget samband dras kring om en stadsdelsfickpark skiljer sig från en kransortsfickpark. Parkens gestaltning är en återspeglning av omgivningen, behoven på platsen och dess förutsättningar.

Vi tror att vår inventeringsmetod som vi använt oss av, då vi undersökt var störst behov av nya (i det här fallet) fickparker finns och kan komma att finnas, är en relativt smidig och snabb metod för att ta fram passande platser för framtida parker. Resultatet visade även att alla öppna

platser inte lämpar sig för etablering av fickparker, och att viss planering krävs vid nyanläggning. Som planerare måste man precisera målgruppen, vem kommer att använda ytan? Vem har rätt till den och vem kan komma att använda den i framtiden?

Det var intressant att följa vår egen förändrade syn på fickparker och deras funktion. I början av arbetet var det självklart för oss att fickparkerna skulle vara placerade mellan gator och hus med omslutande häckar. Något som senare blev av större vikt i vår egen definition av fickparken var istället dess anpassning till omgivning, potentiella brukare, trygghetsaspekter och förmåga att inspirera.

En annan spännande aspekt under arbetet var kommunens önskemål på nytänkande kring just konceptet fickpark. Från början fanns önskemål om att vi skulle föreslå helt nya, oväntade platser. Till exempel mitt på parkeringsplatser till stormarknader, på tågperonger eller i närheten av flerfamiljshus. Fokus låg på var människor befann och rörde sig i staden. När vi sedan kom tillbaka för avstämning med förslag på liknande platser var det snarare de placeringarna som liknade kommunens befintliga fickparker som de fann intressanta.

I början verkade nytänkandet vara en viktig vinkling av inventeringen men vid avstämningar och samtal framgick det så småningom att kommunen prioriterade placeringen vid målpunkter även om kringliggande bebyggelse bestod av villor med egna trädgårdar.

Efter det drog vi vår egna slutsats, utifrån kommunens tydliga prioriteringar, att fickparker först och främst ska vara tillgängliga för många och i och med det knyta an till aktiva stråk och målpunkter.

Vad gäller inventeringen hade mer tid och ett bredare underlag (exempelvis en färdigställd ortsanalys som vid inventeringen var under arbete) kunnat ge ännu säkrare platsförslag, mer anpassade till invånarnas önskemål. Å andra sidan var det befriande att kunna genomföra en inventering utifrån våra egna erfarenheter, undersökningar och åsikter. Vi tror att vår metod gör det möjligt att få en grov överblick över stadsdelars och kransorters befintliga parksituation.

Ibland kanske vi fann ytor som invånarna och kommunen aldrig hade skänkt en tanke, och om vi endast hade gått efter deras önskemål kunde sådana ytor ha missats och deras fickparkspotential gått förlorad. Alltså kan vår framtagna inventeringsmetod minska risken för att undanskynda ytor glöms bort vid planering av framtida parker i städer.

Det var viktigt för oss att inte låsa oss för mycket i en förutfattad mening om vad en fickpark kan vara utan snarare komma fram till det själva utifrån varje plats (kransorts/stadsdels) specifika förutsättningar, brukare och identitet.

Något som förvånade oss under arbetet var att det var oklarheter kring var vissa stadsdelsgränser gick. Det gick till exempel inte att få tag på kartor som visade hur Kryddgårdens gränser gick och till slut fick vi helt enkelt dra dessa själva. Eftersom vi själva beslutade var stadsdelen slutade kan vi ha missat delar av bebyggelse eller rekreativ grönska vilket i sin tur kan ha resulterat i en felprioritering av stadsdelen Kryddgården i vår prioriteringslista.

Samarbetet mellan oss studenter har fungerat bra, då någon part har känt sig extra stressad eller trött har den andre kunnat jobba eller stötta lite mer. Ett så här pass stort arbete färdas både i uppförs- och nedförsbacke och att arbeta i par gör det lättare att hjälpas åt i uppförsbacken.

Det har varit en stor fördel att vara två i arbetets alla delar. Under inventeringen noterade vi olika saker och kompletterade varandra. Under det gestaltande arbetet kunde vi när som helst bolla våra idéer fram och tillbaka med någon som var helt insatt i projektet men som såg på gestaltningen objektivt.

Nackdelen med att arbeta tillsammans är att man måste kompromissa kring tidsupplägg, layout, metoder, antal sidor och att man lätt hamnar i olika roller. Jessica har exempelvis skrivit mer koncentrerat medan Alexander har gjort illustrationer, kartor och liknande.

Men vi tror att alla kompromisser har gett ett färdigt och mer genomarbetat resultat som vi har korrekturläst flera gånger, ändrat både layout och textstruktur i, samt att vi under alla presentationer och möten har kunnat stötta varandra.

Referenser

Enköpings kommun (2009). [Elektronisk] *Fördjupad översiktsplan Enköpings tätort - med sikte förbi år 2030*. Tillgänglig: http://www.enkoping.se/files/pdf/bygga%20o%20bo/stadsplanering/oversiktsplan/Nyfopenk/antagen/FOPENK_TEXT.pdf [2014-05-29]

Enköpings kommun (2013). [Elektronisk] *Parkvision 2015: Vision för utveckling av Enköping som park- & trädgårdsstad*. Tillgänglig: <http://www.enkoping.se/files/pdf/parker/parkvision.pdf> [2014-05-29]

Gehl, J. (2010). *Cities for People*. Washington DC: Island Press

Grahn, P. (2005). *Tänkvärda trädgårdar: när utemiljön blir en del av vården*. Stockholm: Forskningsområdet Formas

Huddinge kommun (2013). [Elektronisk] *Parkprogram*. Tillgänglig: http://www.huddinge.se/Global/trafik_vagar_och_resande/utredningar_och_planering/parkprogram/Parkplan_remissutava_webb.pdf [2014-05-29]

International Academy for Design and Health (2003). [Elektronisk] *Landscape planning and stress*. Tillgänglig: <http://www.designandhealth.com/uploaded/documents/Publications/Papers/Ulrika-Stigsdotter-WCDH-2003.pdf> [2014-05-29]

Karshamns kommun (2014). *Storgatans fickpark*. <http://www.karlshamn.se/sv/Karlshamn/Karlshamn-erbjuder/Fritidsaktiviteter/Park/Storgatans-fickpark/> [2014-05-29]

Movium (2013). [Elektronisk] *Hela staden - argument för en grönbå stadsbyggnad*. Tillgänglig: <http://www.movium.slu.se/system/files/news/9265/files/helastaden-1.pdf> [2014-05-29]

Oudolf, P. & Kingsbury, N. (2013). *Planting a new perspective*. China: Timber Press, Inc

Routledge (2010). [Elektronisk] *Attractive playgrounds: Some factors affecting user interest and visiting patterns*. Tillgänglig: <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01426390903414950> [2014-05-29]

Uppsala kommun (2014). [Elektronisk] *Uppsalas Parker*. Tillgänglig: http://www.uppsala.se/Upload/Dokumentarkiv/Externt/Dokument/Bostad_o_byggande/Parker_lekplatser/Uppsalas_parker_riktlinjer_webb.pdf [2014-05-29]

Urban & Fischer Verlag (2004). [Elektronisk] *Landscape planning and stress*. Tillgänglig: http://ac.els-cdn.com/S1618866704700199/1-s2.0-S1618866704700199-main.pdf?_tid=84a62448-e74b-11e3-89a2-00000aab0f01&acdnat=1401379908_04bed1a0ba97362bbcfed77c91d41ace [2014-05-29]

Urban & Fischer Verlag (2009). [Elektronisk] *The relation between perceived sensory dimensions of urban green space and stress restoration*. Tillgänglig: http://ac.els-cdn.com/S016920460900231X/1-s2.0-S016920460900231X-main.pdf?_tid=e927aeb6-e74e-11e3-a96e-00000aab0f26&acdnat=1401381365_2092568f0f0120c8516a3340d715f53c [2014-05-29]